UC SYD FORSKNING, SPIF-18

Status på idrætsfaget 2018

U C

S Y D

ucsyd.dk

Status på Idrætsfaget 2018

Forfattere:
Jesper von Seelen
Julie Dalgaard Guldager
Tine Hedegaard Bruun
Martin Elmbæk Knudsen
Katrine Bertelsen

Udgivet af:
UC SYD
Lembckesvej 7
6100 Haderslev

www.ucsyd.dk/spif

Ved spørgsmål kontakt Jesper von Seelen på
jvse@ucsyd.dk

Det er tilladt at citere fra denne rapport med korrekt kildeangivelse.

Kilde: von Seelen, J., Guldager, J. D., Bruun, T. H., Knudsen, M. E., Bertelsen, K. Status på Idrætsfaget 2018. Haderslev: UC SYD

SPIF-18 rapporten er lavet i et tæt samarbejde med Dansk Skoleidræt og det nationale videncenter KOSMOS, der har bidraget til både datagenerering, skrivefasen og den efterfølgende formidling af rapportens indhold.

INDHOLD

Forord **4**

Introduktion til SPIF-projektet **5**

Introduktion til SPIF-18 rapporten **5**

1. Læsevejledning **6**

2. Resume **6**

2.1 Udvikling siden 2004 og 2011 8

3. Baggrund **10**

3.1 Formelle ændringer af idrætsfaget 10

3.1.1 Fælles Mål 10

3.1.2 Skolereformen 10

4. Formål **10**

5. Forskningsspørgsmål **11**

6. Design og datagenerering **11**

6.1 Spørgeskemaundersøgelsen 11

6.1.1 Analysemetode – spørgeskema 11

6.2 Interviews 12

6.2.1 Analysemetode – interviews 12

Resultater **13**

7. Profil af respondenter **13**

8. Fælles Mål **14**

8.1 Fælles Måls bidrag til idrætstimerne 14

8.2 Anvendelsen af Fælles Mål 14

8.2.1 Hvilke dele af Fælles Mål arbejder idrætslærerne med? 16

8.2.2 Udvikling i anvendelsen af Fælles Mål siden 2011 16

8.3 Årsplaner 17

8.4 Opsamling på Fælles Mål 18

9. Målsætning 19
9.1 Idrætslærernes vurdering af vigtigheden af forskellige målsætninger 19
9.2 Idrætslærernes vurdering af opfyldelsesgrad af forskellige målsætninger 20
9.3 Målsætning for den enkelte elev og for klassen som helhed 22
9.4 Udvikling af idrætslærernes prioritering og vurdering af målopfyldelse 23
9.5 Opsamling på målsætning 24

10. Idrætstimernes indhold 25
10.1 Prioritering af færdigheds- og vidensområder 25
10.2 Tid brugt på konflikter og praktiske forhold 27
10.3 Opsamling på timernes indhold 27

11. Idrætsprøven 28
11.1 Idrætsprøven og idrætslærerne 28
11.2 Idrætsprøven og læringspotentiale 30
11.3 Idrætsprøvens bidrag til: fagets status, elevernes deltagelse og aktivitetsniveau 31
11.4 Opsamling på idrætsprøven 32

12. Fravær 34
12.1 Omfanget af fravær 34
12.2 Drenge og pigers fravær 35
12.3 Hvad kan påvirke fraværet? 36
12.3.1 Badesituationen 36
12.3.2 Skader 37
12.3.3 Idrætsprøven 37
12.4 Opsamling på fravær 38

13. Elevernes medbestemmelse 39
13.1 Opsamling på elevernes medbestemmelse 40

14. Opbakning til idrætsfaget 41
14.1 Opbakning til idrætsfaget internt og eksternt 41
14.1.1 Idrætslærernes og skoleledernes opfattelse af opbakning til idrætsfaget 41
14.1.2 Udvikling af opbakning til idrætsfaget siden 2011 43

14.2 Idrætsfagets status og prioritet 43
14.3 Opsamling på opbakning til idrætsfaget 44

15. Samarbejde 46
15.1 Samarbejde med andre fag og lærere 46
15.2 Samarbejde med andre idrætslærere 47
15.2.1 Udvikling af samarbejdet med andre idrætslærere 48
15.2.2 Udbredelse af idrætsfaggrupper på skolerne 49
15.3 Eksternt samarbejde 50
15.4 Omfang af forældresamarbejde 53
15.5 Former for forældresamarbejde 53
15.6 Opsamling på samarbejde 55

16. Idrætsfagets faciliteter og redskaber 56
16.1 Skolens indendørs og udendørs faciliteter 56
16.2 Skolens idrætsredskaber 57
16.3 Hjælperedskaber til kommunikation indendørs og udendørs 57
16.3.1 Hjælpemidler til kommunikation indendørs 57
16.3.2 Hjælpemidler til kommunikation udendørs 58
16.4 Hjælperedskaber til individuel bearbejdning 59
16.5 Opsamling på faciliteter og redskaber 60

17. Idrætsfagets teoretiske dimension 61
17.1 Idrætslærernes anvendelse af hjælperedskaber 61
17.2 Anvendelse af didaktiske læremidler 63
17.3 Anvendelse af refleksive læreprocesser 65
17.4 Forståelsen af teori 65
17.5 Opsamling på idrætsfagets teoretiske dimension 66

18. Efteruddannelse 67
18.1 Generelt behov for efteruddannelse 67
18.2 Specifikke efteruddannelsesområder 67
18.3 Opsamling på efteruddannelse 69

19. Litteraturliste 70

FORORD

I 2004 evaluerede Danmarks Evalueringsinstitut for første gang idrætsfaget, hvilket syv år senere blev fulgt op af den såkaldte SPIF-11 rapport fra KOSMOS, UC SYD. Syv år senere kommer så nærværende SPIF-18 rapport, hvor vi igen får taget temperaturen på skolens vigtigste bevægelsesfag. At kunne sammenligne idrætslærernes og skoleledernes oplevelse af idrætsfaget gennem 14 år, i en periode hvor idræt og bevægelse for alvor har fået en central rolle i skolen, er en god mulighed for at forstå udviklingen samt at guide os i arbejdet med idrætsfaget fremadrettet.

Forskning på professionshøjskolerne skal både kunne tale til professionen, til grunduddannelserne og til forskningsfeltet. SPIF-projektet er et eksempel på et projekt, der netop placerer sig i spændingsfeltet mellem professionen, lærer- og pædagoguddannelse og forskningsfeltet. På UC SYD stræber vi efter at opretholde et levende undervisnings- og forskningsmiljø, hvor de studerende på vores grunduddannelser og i videre-uddannelsen oplever et studiemiljø, hvori man både møder professionen og forskning. SPIF-projektet bidrager til denne ambition ved løbende at generere ny viden, som anvendes på blandt andet lærer- og pædagoguddannelsen, og som bidrager til, at vi sammen med vores samarbejdspartnere kan udvikle professionen.

Arbejdet med SPIF-18 rapporten har inkluderet både UC SYD studerende, Ph.d.-studerende, undervisere på vores læreruddannelser, ansatte i vores forskningsafdeling, Dansk Skoleidræt som en ekstern samarbejdspartner, interviewede skoleledere og idrætslærere samt ikke mindst de mange idrætslærere, der har svaret på spørgeskemaet. Projektet og denne rapport demonstrerer på den måde fint ønsket om at skabe vidensflow imellem professionen, forskning og grunduddannelser. Når vi lykkes med det, kan vi skabe forskning, der både kan informere praksis og påvirke fremtidens professionelle igennem grunduddannelserne.

Med håbet om, at denne rapport kan bidrage til endnu bedre idrætsundervisning fremadrettet – god læsning.

Keld Thorgård
Forskningschef, UC SYD

INTRODUKTION TIL SPIF-PROJEKTET

Status På IdrætsFaget-projektet (i daglig tale SPIF-projektet) har til formål at følge idrætsfagets udvikling og bistå lærere, pædagoger, studerende, læreruddannere, kommunale forvaltninger og forskere med at skabe overblik over idrætsfagets status nationalt. SPIF-projektet trækker på data tilbage fra 2004 og frem til i dag, og er det eneste af sin slags i Danmark.

SPIF-projektet består af en række datasæt og udgivelser, som alle er tilgængelige på www.ucsyd.dk/spif. Her kan du læse mere om de tre datasæt, der er genereret i henholdsvis 2004, 2011 og 2018. Det er muligt at downloade en række rapporter og artikler, der relaterer sig til SPIF-projektet, ligesom det er muligt at få adgang til det samlede datamateriale fra 2018, 2011 og 2004. Der er således gode muligheder for at få data til et speciale eller en bacheloropgave både gennem rapporterne eller i det rå datasæt, hvor du kan gå på jagt efter sammenhænge eller mønstre, som endnu ikke er beskrevet i rapporterne eller artiklerne. Har du ideer til forskningsprojekter, der er knyttet til SPIF-projektet eller forslag til fremtidige samarbejder, er du velkommen til at kontakte projektleder Jesper von Seelen på jvse@ucsyd.dk.

Kommunale forvaltninger kan deltage i SPIF-projektet ved at formidle spørgeskemaet til kommunens idrætslærere. Ved deltagelse i projektet via en kommunal forankring modtager den deltagende kommune efterfølgende et fakta-ark med kommunens profil fordelt på en række indikatorer så som idrætslærernes prioritering af forskellige indholdsområder eller vurdering af 9. klasse idrætsprøven. Denne kommunale profil kan være afsæt for en intern diskussion af kommunens arbejde med idrætsfaget eller mere konkrete tiltag.

INTRODUKTION TIL SPIF-18 RAPPORTEN

Denne rapport beskriver idrætsfaget anno 2018 samt dets udvikling siden 2011, og der trækkes tråde tilbage til 2004. Rapporten er udarbejdet af UC SYD i et tæt samarbejde med Dansk Skoleidræt samt det nationale Videncenter for Kost, Sundhed og Motion (KOSMOS).

Idrætsfagets status er under konstant forandring. Skolereformen og indførelsen af idrætsprøven i 2014, samt et generelt øget fokus på det potentiale idræt og bevægelse har i relation til læring, sundhed og trivsel, har været med til at placere idrætsfaget mere centralt i 2018 end ved den forrige SPIF-rapport.

Arbejdet med rapporten har stået på i perioden fra august 2017 til juni 2018. Der skal først og fremmest lyde en meget stor tak til de mange idrætslærere og skoleledere, der har deltaget i denne undersøgelse. Der skal også lyde en tak til de UC SYD studerende, der har ydet en indsats i projektet.

Vi håber, at du som læser finder de informationer, du søger. Forhåbentlig bidrager denne rapport til, at alle os, der arbejder med idræt i skolen, bliver klogere på fagets status og profil. I sidste ende er det ønsket, at både denne rapport og SPIF-projektet som helhed skal bidrage til et mere kvalificeret idrætsfag, der hele tiden kan modsvare de ændrede krav, faget møder i takt med samfundets, skolens og elevernes udvikling.

Forfattere til SPIF-18 rapporten:

Jesper von Seelen, Docent, Ph.d., Projektleder på SPIF-projektet, UC SYD
Julie Dalgaard Guldager, Adjunkt og Ph.d.-stipendiat ved Videncenter for sundhedsfremme på UC SYD
Tine Hedegaard Bruun, Lektor ved Læreruddannelsen Esbjerg på UC SYD
Martin Elmbæk Knudsen, Lektor ved Læreruddannelsen Haderslev på UC SYD
Katrine Bertelsen, Lektor ved Videncenter for sundhedsfremme på UC SYD

Rapporten er skrevet i et tæt samarbejde med Dansk Skoleidræt, der har givet vigtig feedback på rapporten i en gruppe bestående af Jacob Have Nielsen, Torben Hansen og Anette Borch Jensen.

1. LÆSEVEJLEDNING

SPIF-18 henvender sig til alle med en interesse for idrætsfagets status anno 2018. Rapporten indeholder først et resume (kapitel 2), hvor rapportens væsentligste konklusioner er opsummeret samt en oversigt over udviklingen fra 2004 og 2011 frem til 2018. Resumeet kan give et hurtigt overblik og hjælpe læserne med at finde de relevante kapitler i rapporten. I modsætning til 2004 og 2011, hvor kun udskolingslærerne svarede på spørgeskemaet, trækker SPIF-18 rapporten på svar fra idrætslærere på alle klassetrin. Når tal fra 2004 og/eller 2011 sammenlignes med 2018, er det derfor vigtigt at sammenligne med svarerne fra udskolingslærerne i 2018.

For at gøre læsningen af tabeller overskuelig angives i hver tabel blot en procentsats og ikke antallet af respondenter. Antallet af respondenter kan findes i det datadump, der er tilgængeligt på www.ucsyd.dk/spif.

Efter resumeet findes et kort metodeafsnit, hvor projektets baggrund (kapitel 3), formål (kapitel 4), forskningsspørgsmål (kapitel 5) samt design og datagenerering (kapitel 6) beskrives.

I kapitel 7-18 beskrives og analyseres rapportens data i 12 kapitler inddelt efter temaer. Kapitlerne kan læses enkeltvis eller som en samlet dokumentation af idrætsfaget anno 2018.

På www.ucsyd.dk/spif findes mere information om SPIF-projektet, hvor du blandt andet finder en videopræsentation af rapporten. Her kan du få hjælp til at finde de væsentligste pointer og argumenter.

2. RESUME

De fleste idrætslærere (87 %) vurderer, at *Fælles Mål (FM) bidrager positivt til idrætstimerne* og det er særligt de idrætslærere, der arbejder på en skole, hvor der er et fagteam, der ser positivt på FM.

Andelen af idrætslærere, der anvender FM i udarbejdelsen af årsplaner til idrætstimerne, er større blandt kvindelige idrætslærere, større blandt idrætslærere der er uddannet inden for de seneste tre år, og større blandt idrætslærere der er under 50 år gammel.

Årsplanerne tager for de yngste elever mere afsæt i aktiviteter, end i de mål der udgør FM. I de ældre klasser får fagets formelle mål en større betydning for idrætslærernes planlægning.

At ”eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer”, ”at elever får alsidige idrætslige oplevelser” og ”at eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab” er de tre målsætninger som flest idrætslærere vurderer til i høj grad at være vigtige. De tre målsætninger flest idrætslærere vurderer i høj grad bliver opfyldt er ”at eleverne får et brud med den boglige undervisning”, ”at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer” og ”at eleverne får alsidige idrætslige oplevelser”.

31 % af idrætslærerne sætter mål for den enkelte elev, mens 83 % af idrætslærerne sætter mål for klassen som helhed. Der er en diskrepans mellem vægtningen af henholdsvis færdigheds- og vidensmål i FM, og vægtningen i praksis hvor idrætslærerne vægter færdighedsmålene højere, både når de laver målsætninger for klassen som helhed og for den enkelte elev.

”Boldbasis og boldspil”, ”fysisk aktivitet/fysisk træning” samt ”kropsbasis” er de indholds- og vidensområder, der oftest indgår i idrætsundervisningen. Indholds- og vidensområderne ”vandaktiviteter/natur- og udeliv”, ”ordkendskab/sprog og skriftsprog” samt ”idrætten i samfundet” er de områder, der indgår mindst i idrætstimerne.

Et typisk forløb i idrætsundervisningen varer for langt de fleste idrætslærere 4-6 undervisningsgange.
Idrætslærerne i indskolingen bruger, i forhold til idrætslærerne på mellemtrinnet, mere tid på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold. Idrætslærerne på mellemtrinnet bruger igen mere tid på disse forhold end idrætslærerne i udskolingen.

Størstedelen af idrætslærerne i udskolingen er meget positive eller overvejende positive overfor idrætsprøven. Idrætslærerne i udskolingen opfatter i højere grad idrætsprøven positivt end idrætslærere i indskolingen og på mellemtrinnet gør. Endvidere svarer idrætslærerne, uanset om de underviser i indskolingen, på mellemtrinnet eller i udskolingen, at idrætsprøven har potentiale for at fremme læring i idrætsfaget i folkeskolen.

Det kan endvidere sammenfattes, at store dele af udskolingslærerne vurderer, at idrætsprøven bidrager til faget status.

Idrætslærerne vurderer i 2018 elevernes fravær til at være en smule lavere end i 2011. Langt de fleste idrætslærere mener, at fraværet omtrent er lige stort for drenge og piger.

Eleverne har stort set lige meget medbestemmelse i idrætstimernes indhold og i valg af arbejdsformer og metoder. Der er fra 2011 til 2018 sket et markant fald i elevernes medbestemmelse i forhold til valg af idrætstimernes indhold, hvor elevernes medbestemmelse i forhold til arbejdsformer & metoder stort set er uændret.

Cirka halvdelen af idrætslærerne mener, at den interne og eksterne opbakning til idrætsfaget er den samme som til andre fag. Knap en tredjedel mener, at opbakningen til idrætsfaget fra skolens ledelse er mindre end til andre fag.

Idrætslærerne mener, at sundhed fylder mere i skolen i dag, og størstedelen af idrætslærerne føler et øget ansvar for elevernes sundhed.

Idrætslærernes tværfaglige samarbejde i 2018 er faldet i forhold til 2011. I forhold til samarbejdet med andre faggrupper samarbejdes der mest med den naturvidenskabelige faggruppe, efterfulgt af den humanistiske faggruppe og den praksis-musiske faggruppe. De områder, idrætslærerne samarbejder mest med andre idrætslærere om, er ved planlægning af forløb i klassen, og der samarbejdes mindst om udviklingsprojekter i idræt.

Langt størstedelen af idrætslærerne har en idrætsfaggruppe på skolen. Samarbejdet mellem skolen og de lokale idrætsforeninger i udskolingen er svagt voksende fra 2011 til 2018. Det er især brug af gæstelærere, som idrætslærerne samarbejder med idrætsforeningerne om i 2018. Lærernes samarbejde med ungdomsuddannelserne er meget lavt og på samme niveau som i 2011.

Der er stort set ingen idrætslærerne, der i høj grad samarbejder med forældrene omkring idræt.

Idrætslærerne svarer, at de vurderer, at indendørs faciliteter i højere grad end udendørs faciliteter lever op til FM, og at idrætsredskaber anses som vigtige elementer i arbejdet med FM. Hjælpemidler til kommunikation er mere til stede indendørs end udendørs. Når idrætslærerne skal angive i hvor høj grad

hjælpemidler til kommunikation er til stede indendørs, bemærkes det, at udskolingslærere i signifikant højere grad svarer, at hjælpemidlerne er til stede set i forhold til indskolingslærerne. Endelig er hjælpemidler til individuel bearbejdning (noteredskaber) mere til stede indendørs end udendørs, og udskolingslærere medbringer i højere grad end andre idrætslærere noteredskaber til undervisningen.

De fleste udskolingslærere anvender i dag hjælpemidler til kommunikation og didaktiske læremidler til eleverne, og de prioriterer refleksive læreprocesser og noteredskaber højere end indskolings- og mellemtrinnets idrætslærere. Det udtrykker, at faget med hensyn til idrætslærernes syn på fagets teoretiske dimension forandrer sig i udskolingen.

Idrætslærerne vurderer, at behovet for efteruddannelse på det faglige niveau er højere end behovet for efteruddannelse på det pædagogiske niveau. På det faglige niveau er det især på områderne "dans og udtryk" og "redskabsaktiviteter", hvor lærerne vurderer, der er behov for efteruddannelse. På det pædagogiske niveau er det især på områderne "undervisning af børn med særlige behov" og "metoder til integration af praksis og teori", der er behov for efteruddannelse.

2.1 UDVIKLING SIDEN 2004 OG 2011

I dette afsnit præsenteres en række af de udviklinger, der kan aflæses i de tre datasæt fra henholdsvis 2004, 2011 og 2018. Det er muligt selv at gå på jagt efter flere sammenhænge mellem den tilgængelige data på www.ucsyd.dk/spif, hvor man også kan finde de tal, der ikke er angivet i tabellerne i denne rapport. Da spørgeskemaundersøgelsen løbende har ændret sig i takt med faget, er det ikke alle tabeller der meningsfuldt kan sammenlignes med tidligere data.

Tabel 1 viser, at idrætslærernes overordnede *vurdering af om Fælles Mål (FM) bidrager positivt til idrætstimerne* er uændret siden 2011 (data ikke tilgængelig for 2004). I tabel 4 ses, at andelen af idrætslærere, der i høj grad anvender FM, er steget siden 2011. Dette gælder både *arbejdet med årsplaner, planlægning af forløb, planlægning af den daglige undervisning og i forbindelse med evaluering* af idrætsundervisningen. Idrætslærerne forklarer i interviewene denne udvikling med, at fagets status er ændret og ikke mindst, at idrætsprøven har bidraget til en større kobling mellem FM og den faktiske idrætsundervisning.

Det er vanskeligt kort at opsummere, hvordan *idrætslærernes prioriteringer og vurdering af målopfyldelse* har udviklet sig. Det skyldes, at den del af spørgeskemaet indeholder mange forskellige spørgsmål, der ikke alle peger i samme retning. En af de mest iøjnefaldende udviklinger er, at 19 % (vises ikke i tabel) af idrætslærerne i udskolingen i 2004 og 28 % (vises ikke i tabel) i 2011 vurderede, at det var meget vigtigt at eleverne "udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer" hvilket var steget til 54 % i 2018 (tabel 6). Der er således kommet et øget fokus fra idrætslærernes side på, at eleverne oparbejder teoretiske kompetencer. Det øgede fokus har også haft en betydning for idrætslærernes vurdering af, i hvilken grad det lykkedes eleverne at udvikle teoretiske færdigheder og kompetencer i idrætsfaget. I 2004 svarede 3 % (vises ikke i tabel) af idrætslærerne i udskolingen, at målet om at eleverne skal udvikle teoretiske færdigheder og kompetencer, i høj grad blev opfyldt. Dette tal var i 2011 steget til 14 % (vises ikke i tabel) og igen til 34 % i 2018 (tabel 7).

Andelen af idrætslærere i udskolingen, der svarer at de laver *målsætninger for den enkelte* elev, er faldet fra 45 % i 2011 til 27 % i 2018 (tabel 9). Andelen af idrætslærere i udskolingen, der svarer at de laver *målsætninger for klassen som helhed,* var i 2004 på 91 %, i 2011 var den 79 % og i 2018 var den 83 % (tabel 10).

I forhold til *timernes indhold* viser SPIF-18, at den stærke boldspilsdiskurs der viste sig i 2011 er aftaget, og at faget nu synes at indeholde flere forskellige indholdsområder (tabel 12).

Tid brugt på *forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold* er uændret siden 2011 (vises ikke i tabel).

Fordelingen af idrætslærere i udskolingen, der oplever et *fravær* på 4-10 % i 2018, er ens med fordelingen i 2011. Der ses dog den positive udvikling, at flere idrætslærere i 2018 (32 %) oplever et lavt fravær (0-3 %) set i forhold til 2011 (22). Tabel 19 viser, at 10 % af idrætslærerne er meget enige i, at elevernes fravær er faldet de sidste 5 år. Halvdelen af idrætslærerne svarer i de midterste kategorier lidt enige (24 %) eller lidt uenige (25 %), hvor 17 % er meget uenige. Data peger altså på, at 10 % flere idrætslærere i 2018 set i forhold til 2011 oplever et lavt fravær (tabel 18), men at idrætslærerne i 2018 har meget forskellige vurderinger af, hvorvidt de oplever, at fraværet er faldet eller ej. Andelen af idrætslærere, der i 2018 oplever, at fraværet er det samme for piger og drenge (7. – 9. klassetrin), er højere (70 %) set i forhold til 2011 (50 %) (tabel 20). Der er i 2018 færre idrætslærere, der vurderer, at pigerne har et højere fravær (22 %) set i forhold til 2011 (44 %).

Med hensyn til *elevernes medbestemmelse* er fordelingen i 2018 forskellig fra fordelingen i 2011, idet der ses et markant fald i elevernes medbestemmelse fra 2011 til 2018. Færre idrætslærere i 2018 mener, at eleverne i høj grad har medbestemmelse (3 %) set i forhold til 2011 (11 %), ligesom færre idrætslærere i 2018 mener, at elever i nogen grad har medbestemmelse (43 %) set i forhold til 2011 (71 %) (tabel 23). Sammenlignes med 2004 bliver udviklingen endnu tydeligere, da 21 % af udskolingslærerne i 2004 vurderede, at eleverne i høj grad deltog i valg af indhold. Denne udvikling kan hænge sammen med den udvikling, der ses på idrætsfagets indhold (tabel 12) og kan tyde på at lærerne i højere grad har taget styring over fagets indhold og i mindre grad end tidligere lader eleverne selv bestemme, hvad de helst vil lave. Fordelingen af svarene omkring elevernes medbestemmelse i valg af arbejdsformer & metoder i 2018 er meget lig fordelingen i 2011 og 2004 (vises ikke i tabel).

Tabel 26 viser, at udviklingen i forhold til *opbakningen til idrætsfaget* ikke er negativ. Andelen af idrætslærere, der i 2018 mener, at opbakningen til idrætsfaget er mindre end til andre fag, er på alle områder, bortset fra i forhold til skolens ledelse, faldet i forhold til 2011. På den anden side er andelen af idrætslærere, der svarer ved ikke i forhold til opbakningen fra kommunen og fra skolebestyrelsen, steget fra 2011 til 2018 (tabel 26).

Med hensyn til *tværfaglige projekter* viser en sammenligning af tallene fra udskolingen i 2018 med 2011, at der er færre idrætslærere, der har været involveret i et sådant samarbejde i 2018 (38 %: 24 % ja, en gang, 10 % ja, to gange, 4 % ja tre gange eller flere) i forhold til 2011 (49 %: 25 % ja, en gang, 18 % ja, to gange, 6 % ja tre gange eller flere) (tabel 28). Af tabel 32 fremgår det, *at samarbejdet med andre idrætslærere* i forhold til planlægning af forløb i klassen og skolen, indkøb af materialer og redskaber samt samarbejdet omkring evaluering, stort set er stabilt fra 2011 til 2018. Sammenlignes tallene med hensyn til *eksternt samarbejde* fra udskolingen i 2018 med 2011, ses den tendens, at samarbejdet mellem skolen og de lokale idrætsforeninger i udskolingen er svagt voksende fra 2011 til 2018. Der er færre idrætslærere i udskolingen, der i 2018 mener, at idrætstimerne *fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt* efter skoletid, set i forhold til 2011 (tabel 35). Andelen af idrætslærere i udskolingen, der samarbejder med forældrene om idræt i høj grad eller i nogen grad, er steget fra 29 % i 2011 til 50 % i 2018 (tabel 37). Der er i 2018 flere idrætslærere i udskolingen, der anvender intranettet til samarbejdet med forældrene (82 %), set i forhold til 2011 (67 %).

Ligesom i 2011 viser svarene fra SPIF-18, at idrætslærerne også i 2018 er mindst tilfredse med skolens udendørs sammenlignet med skolens indendørs faciliteter.

Tabel 56 viser, at idrætslærerne vurderer, at behovet for efteruddannelse på det faglige niveau er højere end behovet for efteruddannelse på det pædagogiske niveau. Et mønster der er identisk med data fra 2011.

3. BAGGRUND

EVA-rapporten fra 2004 (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004) beskrev idrætsfagets status på daværende tidspunkt, og i 2012 kom opfølgningen på den rapport i SPIF-11 rapporten (von Seelen & Munk, 2012). Nærværende SPIF-18 rapport beskriver idrætsfaget anno 2018.

3.1 FORMELLE ÆNDRINGER AF IDRÆTSFAGET

Der er sket to væsentlige formelle ændringer af idrætsfaget siden den forrige SPIF-rapport, nemlig Fælles Mål og skolereformen.

3.1.1 FÆLLES MÅL

Under den første datagenerering i 2004 var arbejdet med Klare Mål netop startet, og mange skoler var endnu ikke nået til at arbejde med bindende slutmål i idrætsfaget. Afløseren til Klare Mål - Fælles Mål blev introduceret i perioden 2003-2006. Her blev der for første gang indført bindende nationale trinmål for bestemte klassetrin. Ved datagenereringen i 2011 var det Fælles Mål fra 2009, der var fagets formelle fundament. Siden er Fælles Mål revideret, og den version, der nu definerer fagets formelle mål og rammer, trådte i kraft i skoleåret 2015/16. I modsætning til Fælles Mål 2009, som beskrev, hvad undervisningen skulle indeholde, består Fælles Mål fra 2014 af tre kompetenceområder inklusiv kompetencemål, der har fokus på elevernes læringsudbytte. De gældende Fælles Mål er formuleret som kompetencemål og dertil hørende færdigheds- og vidensmål. At idrætsfaget både indeholder en færdigheds- og en vidensdimension er således blevet tydeligere. Færdigheds- og vidensmål var indtil december 2017 bindende, men forligskredsen bag folkeskoleloven har løsnet for bindingerne i Fælles Mål, således at kompetencemålene fortsat er bindende men de tilhørende færdigheds- og vidensmål blot er vejledende. I perioden, hvor idrætslærerne svarede på SPIF-spørgeskemaet, var færdigheds- og vidensmålene således bindende.

3.1.2 SKOLEREFORMEN

Med skolereformen i 2014 blev der indført en 9. klasse prøve i idrætsfaget (idrætsprøven). Idrætsprøven skal ifølge prøvevejledningen:

> *"afspejle elevernes udbytte af undervisningen i idrætstimerne. Eleverne skal i faget idræt udvikle kropslige, idrætslige, sociale og personlige kompetencer. De skal opnå kendskab til alsidig idrætskultur og udvikle lyst til bevægelse. Idrætsfaget skal give eleverne erfaring med og indsigt i idrættens betydning for sundhed og trivsel samt i samspillet mellem samfund og idrætskultur. Eleverne skal gennem alsidig idrætspraksis have mulighed for at opleve glæde ved og lyst til at udøve idræt og udvikle forudsætninger for at forstå betydningen af livslang fysisk udfoldelse i samspil med natur, kultur og det samfund og den verden, de er en del af. Endelig skal eleverne udvikle forudsætninger for at tage ansvar for sig selv og indgå i et forpligtende fællesskab."* (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2018, p. 3).

Indførelsen af idrætsprøven betyder, at alle danske grundskoler kan blive udtrukket til at føre elever til prøve i idrætsfaget.

4. FORMÅL

SPIF-18 rapporten har til formål at give aktører som idrætslærere, pædagoger, læreruddannere, skoleledere, kommunale forvaltninger, undervisere og forskere på professionshøjskoler og universiteter, idrætsorganisationer, politikere på Christiansborg og i kommunerne bedre muligheder for at forstå, hvordan idrætsfaget anno 2018 ser ud. Ved at beskrive fagets status og den udvikling faget er i, bliver aktørerne bedre i stand til at træffe kompetente beslutninger, omkring måden der arbejdes med faget på.

Det har vist sig, at SPIF-11 rapporten er blevet brugt flittigt i både læreruddannelsen, på universiteter samt i praksis som en reference for fagets status. Formålet med SPIF-18 rapporten er at opdatere dette billede, så vi har et retvisende post-reform billede af idrætsfaget, samt at få et billede af faget på alle klassetrin og ikke blot i udskolingen som tidligere rapporter har fokuseret på.

5. FORSKNINGSSPØRGSMÅL

SPIF-18 rapporten skal besvare to primære forskningsspørgsmål:

1. **Hvad er status for idrætsfaget i Danmark 2018?**

2. **Hvordan har idrætsfaget udviklet sig siden de to tidligere datagenereringer i 2004 og 2011?**

6. DESIGN OG DATAGENERERING

De to forskningsspørgsmål bliver besvaret med afsæt i spørgeskemadata suppleret med interviewdata. Resultatafsnittene i rapporten beskriver først sammenhænge og tendenser med afsæt i de kvantitative data (spørgeskemadata), hvorefter disse forklares med afsæt i de kvalitative data (interviewdata).

6.1 SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

Spørgeskemaundersøgelsen var målrettet danske idrætslærere, og data blev genereret i efteråret 2017. Spørgeskemaet blev udarbejdet på baggrund af spørgeskemaet fra SPIF-11 rapporten (von Seelen & Munk, 2012) suppleret med en række nye spørgsmål, ligesom andre spørgsmål fra SPIF-11 blev fjernet.

Datagenereringen blev først forsøgt gennemført ved, at hver 20. danske skole tilfældigt udvalgt fra en liste over danske folkeskoler blev kontaktet telefonisk for at bede skolens ledelse distribuere spørgeskemaet til skolens idrætslærere. Denne første datagenereringsmetode gav et utilstrækkeligt antal respondenter, kontaktede arbejdsgruppen 10 kommunale skolechefer/skoleforvaltninger med ønsket om at få deres hjælp med at distribuere spørgeskemaet. Denne metode gav heller ikke et tilstrækkeligt antal respondenter. Arbejdsgruppen brugte derefter de netværk af danske idrætslærere, som UC SYD og Dansk Skoleidræt har adgang til, og fik på den måde distribueret spørgeskemaet bredt ud. Grundet distributionsmetoden er det ikke muligt at vurdere svarprocenten, ligesom der kan være en selektionsbias. Da nogle respondenter er en del af UC SYD's og Dansk Skoleidræts netværk, er der en risiko for, at disse ikke er fuldt ud repræsentative for danske idrætslærere generelt. Dette valg blev taget bevidst, da forsøgene på at få svar fra respondenter, der var tilfældigt valgt ud, viste sig at give for få respondenter. Rapportens konklusioner skal læses med forbehold for de risici for selektionsbias, der er knyttet til distributionsmetoden.

Spørgeskemaet foregik anonymt uden mulighed for at henvise til den enkelte idrætslærers besvarelse.

6.1.1 ANALYSEMETODE – SPØRGESKEMA

De statistiske analyser i afrapporteringen har til formål at præsentere data på en simpel og overskuelig måde, og data præsenteres derfor som simple frekvens- og krydstabeller. For at illustrere om en given sammenhæng skyldes tilfældigheder, er der, de steder det er relevant, foretaget Chi^2-signifikanstest (Cohen, Manion, & Morrison, 2017, p. 651). Hvor det er relevant, er p-værdi anført, imens det i andre tabeller er angivet, om sammenhængen er statistisk signifikant. Sammenhænge er angivet som signifikante, hvor p-værdien er under 0,05. I tabeller er procentangivelser afrundet til nærmeste hele tal.

6.2 INTERVIEWS

Idrætslærere og skolelederen blev interviewet på fem danske folkeskoler i januar 2018. Skolerne var geografisk fordelt over Jylland, Fyn og Sjælland ligesom både mindre og større skoler samt by- og landskoler var repræsenteret. I alt deltog 25 personer i de fem interviews, hvoraf fem var skoleledere. Idrætslærerne blev interviewet i fokusgruppeinterviews med 3-7 deltagere, mens skolelederne blev interviewet individuelt. Interviewene blev gennemført af to af rapportens forfattere.

Interviews blev gennemført på baggrund af indledende analyser af spørgeskemadata og gav således mulighed for vurdering og tolkning af de væsentligste kvantitative resultater og datasammenhænge. Semi-strukturerede interviews blev anvendt som metode (Kvale og Brinkmann 2009, s. 43) med henblik på at sikre validitet i forhold til de identificerede opmærksomhedspunkter fra de kvantitative data, samt for at skabe flow og mulighed for nuanceringer. Interviews blev således gennemført på baggrund af en udarbejdet interviewguide, med mulighed for at forfølge relevante emner som opstod under samtalen.

6.2.1 ANALYSEMETODE – INTERVIEWS

Efter transskribering blev de kvalitative data kodet med afsæt i, hvilke dele af spørgeskemaet et bestemt tekststykke refererede til. Hvis der for eksempel i interviewet blev talt om idrætsprøven, blev det tekststykke kodet med koden "idrætsprøve". Under skrivefasen blev alle de tekststykker med relevans for det givne kapitel fundet via koderne, og idrætslærernes og lederens vurdering af de kvantitative data blev på den måde skrevet ind i analysen.

Resultater

I de følgende 12 kapitler bliver rapportens data, analyser og argumenter præsenteret.

7. PROFIL AF RESPONDENTER

487 respondenter påbegyndte spørgeskemaet, mens 332 gennemførte hele spørgeskemaet. Både de respondenter, der har svaret på nogle spørgsmål, og de, der har svaret på alle spørgsmål, er taget med i analysen. Respondenterne fordelte sig på 46,9 % mænd og 53,1 % kvinder med en gennemsnitsalder på 42,4 år (SD = 9,6) rangerende fra 23 år til 60 år. I gennemsnit havde respondenterne undervist i folkeskolen i 14,5 år (SD = 9,4) og været idrætslærere i 14,2 år (SD = 9,4) rangerende fra 0 år til 39 år for både tid i folkeskolen og som idrætslærer.

82 % af respondenterne havde en læreruddannelse med idræt som linjefag, 16 % af respondenterne havde en læreruddannelse uden idræt som linjefag, og 2 % af respondenterne havde ikke nogen læreruddannelse.

14 % af respondenterne underviste primært i indskolingen i idræt, 30 % af respondenterne underviste primært på mellemtrinnene, og 56 % af respondenterne underviste primært i udskolingen

8. FÆLLES MÅL

Kapitel 8 beskriver, hvordan idrætslærerne vurderer værdien af Fælles Mål (FM), og hvad idrætslærerne anvender FM til. FM fastsætter nationale mål for, hvad elever skal lære i skolens fag og består af kompetencemål og dertil hørende færdigheds- og vidensmål. Der findes ud over selve målene også en vejledning og en læseplan knyttet til FM. Når vi i denne rapport refererer til FM, refererer vi til færdigheds- og vidensmålene. Færdigheds- og vidensmål var indtil marts 2018 bindende, men forligskredsen bag folkeskoleloven har løsnet for bindingerne i FM, således at kompetencemålene fortsat er bindende, men de tilhørende færdigheds- og vidensmål blot er vejledende. I perioden, hvor idrætslærerne svarede på SPIF-spørgeskemaet, var færdigheds- og vidensmålene således bindende.

8.1 FÆLLES MÅLS BIDRAG TIL IDRÆTSTIMERNE

Idrætslærerne blev spurgt, om de vurderede, at FM bidrager positivt til idrætstimerne.

Tabel 1. Bidrager Fælles Mål (2014) positivt til dine idrætstimer? Tabellen angiver %. n = 446.

	7.-9. klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Ja, i høj grad	9	13	10	13	12
Ja, i nogen grad	47	29	41	44	41
Ja, lidt	34	42	35	31	34
Nej, mine timer påvirkes ikke af Fælles Mål	9	15	10	10	10
Nej, mine idrætstimer ville være bedre hvis Fælles Mål ikke eksisterede	1	2	4	2	3

Tabel 1 viser, at 87 % af idrætslærerne vurderer, at FM i større eller mindre omfang (12 % og 41 % og 34 %) bidrager positivt til idrætstimerne. 10 % svarer, at idrætstimerne ikke påvirkes af FM, mens 3 % vurderer, at idrætstimerne ville være bedre, hvis FM ikke eksisterede. Fordelingen i 2018 er meget lig fordelingen i 2011.

Andelen af respondenter, der vurderer, at FM bidrager positivt til idrætstimerne, er statistisk signifikant højere ($p = 0{,}005$) blandt de respondenter, der har svaret, at de på skolen har et fagteam i idræt (vises ikke i tabel). Værdien af FM vurderes altså højere blandt idrætslærere, der indgår i et fagteam i idræt på skolen, end blandt idrætslærere der ikke indgår i et fagteam. Desuden er andelen af respondenter, der vurderer værdien af FM højt, statistisk signifikant højere ($p = 0{,}026$) blandt de idrætslærere, der også vurderer værdien af idrætsprøven højt (vises ikke i tabel). Der er således sammenfald mellem de idrætslærere, der vurderer værdien af idrætsprøven og FM højt.

8.2 ANVENDELSEN AF FÆLLES MÅL

For at skabe overblik over hvordan idrætslærerne anvender FM, blev de spurgt om, i hvilken grad de bruger FM, når de henholdsvis laver årsplaner, planlægger forløb, planlægger den daglige undervisning eller evaluerer undervisningen.

Tabel 2. I hvilken grad anvender du Fælles Mål for idræt (2014)…? Tabellen angiver %. n = 451-452.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
… når du laver årsplaner til idrætstimerne?	37	49	14	45	50	5	49	39	11	46	44	10
… når du planlægger forløb til idræt?	13	57	30	14	58	29	18	60	22	16	59	25
… når du planlægger den daglige undervisning?	5	41	54	3	38	59	8	42	36	6	41	53
... når du evaluerer idrætsundervisningen?	6	40	54	8	59	34	13	51	36	11	52	36

Høj = svarkategorien ”I høj grad”. Mel = svarkategorien ”I nogen grad”. Lav = svarkategorierne ”I ringe grad” og ”Slet ikke”.

Tabel 2 viser, at idrætslærerne først og fremmest bruger FM, når de skal lave årsplaner. 90 % af idrætslærerne bruger i høj grad (46 %) eller i nogen grad (44 %) FM, når de laver årsplaner. Cirka 3 ud af 4 idrætslærere bruger FM i høj grad (16 %) eller i nogen grad (59 %), når de planlægger forløb, og lidt mindre end halvdelen af idrætslærerne bruger FM i høj grad (6 %) eller i nogen grad (41 %) i planlægningen af den daglige undervisning. Cirka 2 ud af 3 idrætslærere bruger FM i høj grad (11 %) eller i nogen grad (52 %), når de skal evaluere idrætsundervisningen. Samme mønster gør sig gældende på alle klassetrin. For alle fire underspørgsmål i tabel 2 gælder det, at andelen af idrætslærere, der i høj grad anvender FM, er højere blandt de idrætslærere, der også vurderer, at FM i høj grad bidrager positivt til idrætsfaget. For alle underspørgsmål gælder det, at denne sammenhæng er statistisk signifikant ($p < 0{,}001$).

Da FM primært anvendes i udarbejdelsen af årsplaner, er det værd at kigge nærmere på netop anvendelsen af FM i udarbejdelsen af årsplanerne. Som det fremgår af tabel 2, stiger andelen af idrætslærere, der i høj grad anvender FM, når de laver årsplaner fra 37 % i 1.-3. klasse, til 45 % i 4.-6. klasse og igen til 49 % i 7.-9. klasse. En udvikling der ikke er statistisk signifikant ($p = 0{,}123$). Desuden viser en analyse, at henholdsvis 57 % af de kvindelige idrætslærere og 41 % af de mandlige anvender FM i høj grad, når de laver årsplaner (vises ikke tabel). En forskel der er statistisk signifikant ($p = 0{,}005$). Kigges specifikt på de idrætslærere, der er uddannet inden for de sidste tre år, svarer 65 %, at de anvender FM i udarbejdelsen af årsplanerne, hvilket gør sig gældende for 48 % af de idrætslærere, der er uddannet for mere end tre år siden (vises ikke tabel). Denne forskel er også statistisk signifikant ($p < 0{,}001$). Ligeledes er andelen af respondenter under 50 år, der i høj grad anvender FM, når de laver årsplaner, højere (54 %) end blandt de idrætslærere, der er ældre end 50 år, hvor 33 % i høj grad anvender FM (vises ikke tabel). Denne forskel er statistisk signifikant ($p = 0{,}021$).

I interviewene fortæller idrætslærerne blandt andet, hvordan de bruger FM i starten af året under udarbejdelse af årsplanen, og derefter ikke skeler meget til FM, men til den plan de har lavet. Dermed bekræfter interviewene tabel 2. For eksempel flytter nogle idrætslærere årsplanen over i det system, de på skolen anvender til at planlægge undervisningen i, og der bliver den.

> *”Jeg synes, at de* [FM] *kommer meget ind, når man sidder med årsplanlægningen. Og så kommer de også ind, når vi laver vores undervisningsplaner i Meebook* [skolens system til at planlægge undervisning]. *Jeg synes også, at de i mindre grad kommer ind, når vi evaluerer, hvis vi stopper op til sidst og tager en snak om, hvad gik godt, og hvad gik skidt. Så er det mest i hovedet af lærerne, at det foregår - lever det op til det, vi forventede? Altså det er ikke så meget på elevplan, det er mest i planerne.”* (Idrætslærer)

En anden idrætslærer fortæller:

"Vi har vel brugt dem (FM) i forhold til den røde tråd, vi har lavet. Vi har sådan en rød tråd som et årshjul, som vi holder hinanden op på, at vi skal igennem nogle bestemte ting på de forskellige årgange, og der har vi taget udgangspunkt i blandt andet FM […] i det daglige arbejde. I den daglige planlægning af min undervisning er det ikke meget, jeg kigger på FM. Der er det mere den røde tråd – hvad var det nu, vi skulle igennem på 2. årgang og 3. årgang." (Idrætslærer)

Interviewudsagnene ovenfor peger på, at selv om FM ikke direkte er afsættet for den daglige planlægning, så er der for nogle idrætslærere stadig en forbindelse til FM via årsplanen og når faget evalueres.

8.2.1 HVILKE DELE AF FÆLLES MÅL ARBEJDER IDRÆTSLÆRERNE MED?

FM er som tidligere nævnt opdelt i tre kompetenceområder: alsidig idrætsudøvelse, idrætskultur og relationer samt krop, træning og trivsel. For at få en vurdering af idrætslærernes prioritering af de tre kompetenceområder blev de spurgt om, i hvilken grad de havde prioriteret de tre områder.

Tabel 3. I hvilken grad har du i dette skoleår prioriteret arbejdet med følgende kompetenceområder? Tabellen angiver %. n = 422-424.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
Alsidig idrætsudøvelse	33	53	14	39	52	9	48	45	7	43	48	9
Idrætskultur og relationer	11	47	42	21	53	26	25	53	22	22	52	26
Krop, træning og trivsel	27	53	20	40	52	8	47	47	6	43	49	8

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 3 viser, at idrætslærerne i højere grad prioriterer arbejdet med kompetenceområderne "alsidig idrætsudøvelse" og "krop, træning og trivsel" end "idrætskultur og relationer", der især i 1.-3. klasse prioriteres lavt. Disse spørgsmål kan ikke sammenlignes med 2011, da FM i 2011 ikke indeholdte disse kompetenceområder.

8.2.2 UDVIKLING I ANVENDELSEN AF FÆLLES MÅL SIDEN 2011

For at undersøge om anvendelsen af FM har ændret sig siden 2011, er besvarelserne fra 2018 sammenlignet med samme spørgsmål fra 2011.

Tabel 4. I hvilken grad anvender du Fælles Mål for idræt. Tabellen angiver %. n 2011 = 339-359, n 2018 = 217-252.

	2011 7.- 9. klasse			2018 7.-9. klasse		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
… når du laver årsplaner til idrætstimerne?	39	50	12	49	39	11
… når du planlægger forløb til idræt?	5	61	33	18	60	22
… når du planlægger den daglige undervisning?	2	35	63	8	42	36
... når du evaluerer idrætsundervisningen?	8	47	44	13	51	36

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 4 viser, at det for alle fire underspørgsmål gør sig gældende, at andelen af idrætslærere, der i høj grad anvender FM, er steget siden 2011. I interviewene forklarer idrætslærere og ledere denne udvikling med, at fagets status er ændret og ikke mindst, at idrætsprøven har bidraget til en større kobling mellem FM og den faktiske idrætsundervisning:

> *"Altså vi har en rød tråd, som vi i fagudvalget har lavet, så det er lidt vigtig for os at vide, når de kommer nede fra indskolingen fra Troels, hvad skal de så, når de ender hos Hanne og Otto på mellemtrinnet. Og hvad er det så, vi har at arbejde med oppe i udskolingen […] Det har jo noget at gøre med, at vi er blevet prøvefag - vi har lavet noget mere struktur over det. Vi kiggede på, hvad de skal kunne, når de kommer op i udskolingen, for at vi kan gøre dem klar til en prøve. Det kræver, at vi ved, at de har lavet noget, allerede når de kommer fra indskolingen og mellemtrinnet."* (Idrætslærer)

En anden lærer er spurgt ind til, om FM bidrager til undervisningen, og forklarer:

> *"Der er jo sket to store ændringer i idrætsfaget. Der er kommet forenklede Fælles Mål: Færdigheds- og vidensmål og kompetenceområder som er blev meget mere konkrete, end de nogensinde har været før. Og så kom prøven også, og det er to bevægelser i samme retning, synes jeg. Det stiller meget større krav til, at man skal forholde sig til aktiviteternes indhold […]. Det er et prøvefag på lige fod med alle andre. Så der er en helt klar opkvalificering i status."* (Idrætslærer)

Disse to eksempler er typiske beskrivelser fra interviewene, hvor idrætslærerne beskriver en udvikling i faget imod en tættere kobling mellem FM og undervisningen end tidligere, med blandt andet idrætsprøven som drivkraft. Også de interviewede ledere begrunder det øgede fokus på FM med fagets status og idrætsprøven:

> *"Faget er i min optik, gået fra at være et aktivitetsfag til at være læringsfag. Hele den udviklingsproces, er blevet meget tydelig. Tidligere har jeg ikke oplevet, at man har været så bevidst om at lave, jo godt nok årsplaner, men ikke på det plan som man gør det nu, med så tydelige mål […]. Jeg tror, at det er en kombination af, når et fag bliver et prøvefag. Så sker der noget der påvirker indholdet i faget, for selvfølgelig skal vi jo gøre vores børn parate til at klare sig så godt som de overhovedet kan i et fag. Når det så er sagt, så er der jo en øget bevidsthed, igennem reformen i forhold til bevægelse, der er en øget bevidsthed generelt i hele befolkningen, i vores samfund, der er tydeligere omkring, hvor vigtigt det er, at vi rent faktisk er bevidste om vores krop og vores udvikling. Og idrætsfaget er jo meget mere end det, det handler også om samarbejde og relationer."* (Skoleleder)

Det sidste citat understreger et af de andre argumenter, der kom frem i interviewene – nemlig at det øgede fokus på sundhed i samfundet generelt også har været med til at give idrætsfaget en ny status. Idrætsprøven fremhæves sammen med et generelt øget fokus på sundhed som to komponenter i udviklingen imod et fag med højere status end tidligere.

8.3 ÅRSPLANER

Ud over de ovenstående afsnit om FM blev idrætslærerne også spurgt til udgangspunktet for arbejdet med årsplanen.

Tabel 5. I hvilken grad er følgende udgangspunkt for årsplanen til din idrætsundervisning? Tabellen angiver %. n = 359-363.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
Færdigheds- og vidensmål	30	55	16	38	54	8	48	45	8	43	49	9
Aktiviteter	48	46	7	50	47	3	47	48	5	48	48	5

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 5 viser, at i 1.-3. klasse er aktiviteter i højere grad end færdigheds- og vidensmål udgangspunkt for årsplanerne, hvilket i mindre grad gør sig gældende i 4.-6. klasse. I 7.-9. klasse vægter henholdsvis aktiviteter og færdigheds- og vidensmål lige meget i arbejdet med årsplanen. For alle tre grupper gælder det, at cirka halvdelen af idrætslærerne (47-50 %) svarer, at det i høj grad er aktiviteter, der er afsættet for årsplanen, mens det er stigende fra 30 % i indskolingen, 38 % på mellemtrinet og 48 % i udskolingen af idrætslærerne, der svarer, at de har færdigheds- og vidensmål som udgangspunkt for årsplanen.

8.4 OPSAMLING PÅ FÆLLES MÅL

De fleste idrætslærere (87 %) vurderer, at FM bidrager positivt til idrætstimerne. En vurdering der i store træk er uændret siden 2011. De idrætslærere, der ser mest positiv på FM, er idrætslærere, der arbejder på en skole, hvor der er et fagteam, og mindre overraskende er de idrætslærere, der ser positivt på idrætsprøven også dem, der ser positivt på FM. Der er således sammenfald mellem de idrætslærere, der vurderer værdien af idrætsprøven og FM højt. Der er også en sammenhæng mellem at vurdere værdien af FM højt og at anvende målene til at planlægge efter. De statistiske analyser viser desuden, at en række forhold er associeret med at anvende FM til at lave årsplaner. Andelen af idrætslærere, der anvender FM i udarbejdelsen af årsplanerne, er større blandt kvindelige idrætslærere, større blandt idrætslærere der er uddannet inden for de seneste tre år, og større blandt idrætslærere der er under 50 år gammel. Der kan således være grund til en forsigtig optimisme omkring koblingen mellem FM og den daglige undervisning, da svarene altså tyder på, at nyuddannede idrætslærere kan være med til at drive faget i retning af større kobling imellem fagets formelle og reelle indhold.

Da SPIF-11 rapporten blev skrevet, eksisterede de tre kompetenceområder, som FM i dag er opdelt efter, ikke. Ikke desto mindre kan der godt drages paralleller imellem de to rapporter. Ligesom dette kapitel har vist, at idrætslærerne anno 2018 ikke prioriterer de tre kompetenceområder lige højt, var der også i 2011 centrale kundskabs- og færdighedsområder (som det hed på det tidspunkt), der ikke blev prioriteret. Da ordlyden i dag er anderledes, er det ikke relevant at tale om, hvorvidt det fortsat er de samme områder, der henholdsvis op- og nedprioriteres. Dog er det værd at notere sig, at det endnu ikke er lykkedes at skabe en idrætsundervisning, hvor der er fuld balance mellem de områder, fagets mål er inddelt efter.

Årsplanerne tager for de yngste elever mere afsæt i aktiviteter, end i de mål der udgør FM. I de ældre klasser får fagets formelle mål en større betydning for idrætslærernes planlægning. Dette peger på behovet for øget fokus på at skabe kobling mellem FM og praksis i de yngre klasser, sådan at FM ikke først er noget, der bliver trukket ind i faget i de ældste klasser.

9. MÅLSÆTNING

Kapitel 9 beskriver, hvordan idrætslærerne arbejder med målsætninger i idrætsfaget. Idrætslærerne er først blevet spurgt om, hvor vigtige de vurderer en række forskellige mål for faget er, og derefter i hvor høj grad disse målsætninger opfyldes i idrætstimerne. Desuden er idrætslærerne i lighed med 2011 blevet spurgt til anvendelsen af målsætning i forhold til de enkelte elever og til klassen som helhed.

9.1 IDRÆTSLÆRERNES VURDERING AF VIGTIGHEDEN AF FORSKELLIGE MÅLSÆTNINGER

Idrætslærerne blev først bedt om at svare på, hvor vigtige de vurderede en række forskellige målsætninger for idrætsfaget.

Tabel 6. Hvor vigtige mener du, at følgende målsætninger er for idrætsfaget? Tabellen angiver %. n = 337.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	70	28	2	81	18	1	82	17	1	80	19	1
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	74	26	0	78	22	0	80	20	0	79	21	0
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	77	21	2	74	26	0	74	26	1	74	25	1
At eleverne udvikler en sund livsstil	67	26	7	68	28	4	52	41	8	68	35	7
At eleverne får motion	67	28	5	72	24	3	59	35	6	64	31	5
At eleverne har det sjovt	65	33	2	58	40	2	61	33	6	61	35	5
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	61	35	5	61	34	4	50	36	14	54	36	10
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	56	30	14	54	30	16	52	36	12	53	34	13
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	58	37	5	49	44	7	50	40	10	51	41	9
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	40	54	7	49	46	6	54	37	9	51	42	8
At eleverne bliver kompetente til prøven	19	47	35	37	41	22	57	33	10	47	37	16
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	49	47	5	48	44	8	44	46	10	45	46	9

Høj = svarkategorien ”Meget vigtigt”. Mel = Noget vigtigt”. Lav = svarkategorierne ”Lidt vigtigt” og ”Ikke vigtigt”.

Tabel 6 er rangeret således, at de spørgsmål, hvor flest respondenter har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. Tabellen viser, at målsætningerne ”at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer”, ”at elever får alsidige idrætslige oplevelser” og ”at eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab” er de tre målsætninger, som flest idrætslærere vurderer til i høj grad at være vigtige. Omvendt er målsætningerne ”at eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer”, ”at eleverne

bliver kompetente til prøven" og "at eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten" de tre målsætninger, som færrest idrætslærere vurderer til i høj grad at være vigtige. Ikke så overraskende er det særligt idrætslærerne i udskolingen, der prioriterer, at eleverne bliver klar til idrætsprøven, ligesom der er mere fokus på teoretiske færdigheder og kompetencer i de ældre klasser. For andre målsætninger er der ikke de store forskelle på idrætslærernes prioriteringer på de forskellige klassetrin.

9.2 IDRÆTSLÆRERNES VURDERING AF OPFYLDELSESGRAD AF FORSKELLIGE MÅLSÆTNINGER

Efter at have beskrevet hvilke målsætninger idrætslærerne vurderer er vigtige, blev de spurgt om, i hvor høj grad disse målsætninger bliver opfyldt i idrætstimerne.

Tabel 7. I hvilken grad vurderer du, at følgende mulige formål opfyldes i dine idrætstimer? Tabellen angiver %. n = 337.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	66	27	7	73	20	8	70	23	7	70	23	7
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	71	30	0	73	23	4	65	33	2	68	30	2
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	71	30	0	69	30	1	63	34	3	66	32	2
At eleverne har det sjovt	73	27	0	72	27	1	59	41	1	64	35	1
At eleverne får opfyldt en del af kravet om min 45 min bevægelse i gennemsnit om dagen	64	32	5	53	36	10	52	35	14	54	35	11
At eleverne får motion	71	25	5	64	31	6	43	50	7	52	42	6
At eleverne bliver kompetente til prøven	14	41	46	28	52	20	61	35	4	46	40	13
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	52	48	0	45	49	7	40	52	8	43	51	7
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	43	52	5	31	51	18	36	53	11	36	53	12
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	16	50	34	22	63	15	34	57	9	28	58	14
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	34	50	16	30	57	13	25	60	15	28	58	15
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	46	41	14	25	53	22	14	56	30	21	53	26
At eleverne lærer om idrættens kultur	23	32	46	16	54	27	19	61	21	19	55	26
At eleverne udvikler en sund livsstil	32	46	23	20	54	26	15	50	35	19	50	31

Høj = svarkategorien ”I høj grad”. Mel = svarkategorien ”I nogen grad”. Lav = svarkategorierne ”I ringe grad” og ”Slet ikke”.

Tabel 7 er rangeret således, at de spørgsmål, hvor flest respondenter har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. Tabellen viser, at målsætningerne ”at eleverne får et brud med den boglige undervisning”, ”at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer” og ”at eleverne får alsidige idrætslige oplevelser” er de tre målsætninger, som flest idrætslærere vurderer opfyldes i idrætstimerne. Omvendt er målsætningerne ”at eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden”, ”at eleverne lærer om idrættens kultur” og ”at eleverne udvikler en sund livsstil” de tre målsætninger, som færrest idrætslærere vurderer opfyldes i

idrætstimerne. Bemærkelsesværdigt er det, at den højest rangerende målsætning "at eleverne får et brud med den boglige undervisning" ikke er en målsætning, der findes i FM.

Det er værd at notere sig, at selvom 68 % af idrætslærerne vurderer, at det i høj grad er vigtigt, at eleverne udvikler en sund livsstil (tabel 6), vurderer 19 % i høj grad, at denne målsætning opfyldes i idrætstimerne (tabel 7). På samme måde vurderer 74 % af idrætslærerne, at det i høj grad er vigtigt, at eleverne udvikler forudsætningerne for at indgå i forpligtende fællesskaber (tabel 6), hvor 43 % vurderer, at denne målsætning i høj grad opfyldes i idrætstimerne (tabel 7). Der er således for nogle målsætninger en diskrepans mellem, hvor vigtigt idrætslærerne vurderer området er, og i hvor høj grad det lykkes at opfylde samme målsætning i idrætstimerne.

9.3 MÅLSÆTNING FOR DEN ENKELTE ELEV OG FOR KLASSEN SOM HELHED

I lighed med 2011 blev idrætslærerne også spurgt, om de satte mål for klassen som helhed og for den enkelte elev.

Tabel 8. Sætter du i din idrætsundervisning mål for den enkelte elev? Tabellen angiver %. n = 368.

	7.-9. klasse 2011	1.-3. klasse 2018	4.-6. klasse 2018	7.-9. klasse 2018	I alt 2018
Ja	45	31	42	27	31
Nej	55	69	58	73	69

Tabel 8 viser, at 31% af idrætslærerne sætter målsætninger for den enkelte elev. Andelen af idrætslærere, der svarer, at de laver målsætninger for den enkelte elev, er faldet siden 2011, hvor 45 % af idrætslærerne i udskolingen svarede ja.

De idrætslærere, der svarede ja til, at de lavede målsætninger for den enkelte elev, blev spurgt i hvilken grad målsætningen handler om færdigheds- eller vidensmål.

Tabel 9. Hvad handler målsætningen om? Tabellen angiver %. n = 196.

	Høj	Mel	Lav
Færdighedsmål	63	35	3
Vidensmål	22	55	23

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 9 viser, at når idrætslærere laver målsætninger for den enkelte elev, så svarer 63 %, at målsætningerne i høj grad handler om færdighedsmål, mens 22 % svarer, målsætningerne i høj grad handler om vidensmål.

Idrætslærerne blev også spurgt til, om de satte mål for klassen som helhed.

Tabel 10. Sætter du i din idrætsundervisning mål for klassen som helhed? Tabellen angiver %. n = 376.

	7.-9. klasse 2011	1.-3. klasse 2018	4.-6. klasse 2018	7.-9. klasse 2018	I alt 2018
Ja	79	83	80	85	83
Nej	21	17	20	15	17

Tabel 10 viser, at 83% af idrætslærerne sætter mål for klassen som helhed. Andelen af idrætslærere, der svarer, at de laver målsætninger for klassen som helhed, er stort set uændret siden 2011, hvor 79 % af idrætslærerne svarede ja. I 2004 svarede 91 % af idrætslærerne i udskolingen, at de lavede målsætning for klassen som helhed.

De idrætslærere, der laver mål for klassen som helhed, blev også spurgt i hvilken grad målsætningen handler om færdigheds- eller vidensmål.

Tabel 11. Hvad handler målsætningen om? Tabellen angiver %. n = 304.

	Høj	Mel	Lav
Færdighedsmål	51	49	1
Vidensmål	29	62	9

Tabel 11 viser, at når idrætslærere sætter mål for klassen som helhed, så svarer 51 %, at målsætningerne i høj grad handler om færdighedsmål, mens 29 % svarer målsætningerne i høj grad handler om vidensmål.

Begreberne færdighedsmål og vidensmål stammer fra FM, hvor målene for idrætsfaget er forbundet i målpar (parvis to og to), så der for hvert vidensmål også er et tilhørende færdighedsmål. Der er således en diskrepans mellem vægtningen af henholdsvis færdigheds- og vidensmål i FM, og vægtningen i praksis hvor idrætslærerne vægter færdighedsmålene højere, både når de laver målsætninger for klassen som helhed og for den enkelte elev.

En forklaring på, at idrætslærerne i højere grad sætter mål for hele klassen og ikke for den enkelte elev, skyldes ifølge lærerinterviewene, at det tager tid samt, at flere idrætslærere nævner, at de sætter mål for de svageste elever, men ikke for alle elever.

> *"Fordi det er tidskrævende. Det er vildt tidskrævende […] det bliver rigtig tidskrævende at sætte mål for hver elev – men man er jo alligevel nødt til at gøre det lidt, men det er tidskrævende. Mega tidskrævende."* (Idrætslærer)

Lærerne peger også på, at målsætningen ligger implicit i undervisningen, men ikke er ekspliciteret skriftligt.

> *"Nede ved de små, hvis vi nu laver ruller, og der er et barn der absolut ikke vil lave en rulle, jamen så kan det da godt være at de andre er nået dertil hvor de kan rulle baglæns og de kan rulle alene og de kan rulle ovenpå en skumplint og det her barn stadig er på den her skrå plint, hvor man giver en hånd og man hjælper og man gør ved, jamen så er der jo alligevel en forskel, for de andre går jo videre, hvor målet for det her barn, det er måske at få den her forlæns rulle uden hjælp på plads."* (Idrætslærer)

9.4 UDVIKLING AF IDRÆTSLÆRERNES PRIORITERING OG VURDERING AF MÅLOPFYLDELSE

Det er vanskeligt kort at opsummere, hvordan *idrætslærernes prioriteringer og vurdering af målopfyldelse* har udviklet sig. Det skyldes, at den del af spørgeskemaet indeholder mange forskellige spørgsmål, der ikke alle peger i samme retning. En af de mest iøjnefaldende udviklinger er, at 19 % (vises ikke i tabel) af idrætslærerne i udskolingen i 2004 og 28 % (vises ikke i tabel) i 2011 vurderede, at det var meget vigtigt, at eleverne "udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer", hvilket var steget til 54 % i 2018 (tabel 6). Idrætslærernes holdning til elevernes arbejde med teoretiske kompetencer har således udviklet sig siden 2011. Den ændrede holdning har også haft en betydning for idrætslærernes vurdering af, i hvilken grad det lykkedes eleverne at udvikle teoretiske færdigheder og kompetencer i idrætsfaget. I 2004 svarede 3 % (vises

ikke i tabel) af idrætslærerne i udskolingen, at målet, om at eleverne skal udvikle teoretiske færdigheder og kompetencer, i høj grad blev opfyldt. Dette tal var i 2011 steget til 14 % (vises ikke i tabel) og igen til 34 % i 2018 (tabel 7).

For yderligere sammenligninger henvises til www.ucsyd.dk/spif, hvor data omkring idrætslærernes prioriteringer og vurdering af målopfyldelse er tilgængelig for både 2004, 2011 og 2018.

9.5 OPSAMLING PÅ MÅLSÆTNING

Målsætningerne ”at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer”, ”at elever får alsidige idrætslige oplevelser” og ” at eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab” er de tre målsætninger, som flest idrætslærere vurderer til i høj grad at være vigtige. De tre målsætninger flest idrætslærere vurderer i høj grad bliver opfyldt, er målsætningerne ”at eleverne får et brud med den boglige undervisning”, ”at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer” og ”at eleverne får alsidige idrætslige oplevelser”.

31 % af idrætslærerne sætter mål for den enkelte elev mens, 83 % af idrætslærerne sætter mål for klassen som helhed. Der er en diskrepans mellem vægtningen af henholdsvis færdigheds- og vidensmål i FM, og vægtningen i praksis hvor idrætslærerne vægter færdighedsmålene højere, både når de laver målsætninger for klassen som helhed og for den enkelte elev.

Sammenlignet med tal fra henholdsvis 2004 og 2011 ses blandt andet en stigende prioritering i 2018 blandt idrætslærerne af, at eleverne opnår teoretiske færdigheder og kompetencer, ligesom idrætslærerne vurderer, at dette i højere grad er tilfældet end i 2011 og særligt 2004.

10. IDRÆTSTIMERNES INDHOLD

Kapitel 10 beskriver, hvordan idrætslærerne prioriterer en række forskellige færdigheds- og vidensområder, samt i hvilken grad idrætslærerne må bruge tid på forhold, der ikke specifikt har noget med idrætstimernes indhold at gøre. De valgte områder tager afsæt i FM.

10.1 PRIORITERING AF FÆRDIGHEDS- OG VIDENSOMRÅDER

Respondenterne blev spurgt, hvor mange undervisningsgange et typisk forløb i idrætsundervisningen varer, og 19 % svarer 1-3 gange, 73 % svarer 4-6 gange, og 7 % svarer 7 eller flere gange (vises ikke i tabel). Der var ikke nogen nævneværdig forskel på indskoling, mellemtrin og udskoling. Ud over forløbenes længde blev idrætslærerne desuden spurgt om, hvad idrætstimerne indeholder.

Tabel 12. Hvor ofte indeholder dine idrætstimer... Tabellen angiver %. n = 364.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
Samarbejde og ansvar	29	60	11	42	51	7	45	51	4	42	52	6
Boldbasis og boldspil	42	58	0	44	56	0	36	63	1	39	60	1
Fysisk aktivitet/fysisk træning	31	53	16	33	64	3	41	57	2	38	59	4
Kropsbasis	27	62	11	27	66	7	37	59	4	33	61	6
Løb, spring og kast	27	64	9	26	68	6	26	68	6	26	68	6
Redskabsaktiviteter	20	60	20	21	63	16	27	66	7	25	64	11
Normer og værdier	24	38	38	21	59	20	24	55	22	23	54	23
Krop og trivsel/sundhed og trivsel	22	58	20	17	64	19	23	62	15	21	62	17
Dans og udtryk	13	42	44	10	54	36	25	64	11	20	58	22
Krop og identitet	9	44	47	10	59	31	19	60	22	15	57	28
Ordkendskab/sprog og skriftsprog	7	31	62	6	36	58	17	45	39	13	41	47
Idrætten i samfundet	4	29	67	6	47	47	10	48	42	8	45	47
Vandaktiviteter/natur- og udeliv	7	13	80	9	31	60	7	23	71	7	24	69

Høj = svarkategorien ”I høj grad”. Mel = svarkategorien ”I nogen grad”. Lav = svarkategorierne ”I ringe grad” og ”Slet ikke”.

Tabel 12 er rangeret således, at de spørgsmål, hvor flest respondenter har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. Tabellen angiver idrætslærernes vurdering af, hvor ofte idrætstimerne indeholder en række forskellige færdigheds- og vidensområder. Færdigheds- og vidensområderne er rangeret således, at områder, hvor flest har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. De tre områder, der ifølge idrætslærerne oftest er en del af idrætstimerne er: ”samarbejde og ansvar”, ”boldbasis og boldspil” og ”fysisk aktivitet/fysisk træning”. De tre områder, der ifølge idrætslærerne sjældnest er en del af idrætstimerne er: ”ordkendskab/sprog og skriftsprog”, ”idrætten i samfundet” og ”vandaktiviteter/natur- og udeliv”. Der er forskel på, hvordan

henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling prioriterer de forskellige områder, men der synes ikke at være tale om et entydigt mønster.

SPIF-11 viste en stærk boldspilsdiskurs, som synes at være aftaget anno 2018. "Boldbasis og boldspil" er fortsat et højt prioriteret område, men også andre områder fylder meget i idrætstimerne. SPIF-11 pegede desuden på, at kvindelige idrætslærere oftere end mandlige underviser i dans. Denne forskel er ikke længere gældende.

At idrætsundervisningen især i udskolingen de sidste 7 år er blevet mere afvekslende og mindre centreret omkring boldspil, skyldes ifølge idrætslærerne blandt andet, at faget som følge af idrætsprøven har ændret sig i en retning med mere fokus på læring og på Fælles Mål.

> *"Der er sket en ekstrem mangfoldiggørelse af undervisningen i forhold til, hvordan det var for 6 eller 15 år siden. Det er helt anderledes, det er en helt anderledes måde at tænke på, hvad idrætsfaget egentlig indeholder. Hvor man før havde oplevelsen af, at det var aktivitetspræget, det er det stadigvæk, men nu er det fagligt betinget, altså faglige valg, reflekterede valg af aktiviteter, der gør, hvordan man kommer derhen."* (Idrætslærer)

En anden idrætslærer understreger, hvordan en øget nærhed til FM er med til at hæve undervisningens kvalitet blandt andet grundet en mere systematisk tilgang til faget.

> *"Vi har på 2-3 år udviklet nogle koncepter eller nogle undervisningsforløb, som vi løbende har evalueret på og gjort bedre, og tilpasset til elevgruppen. Det bliver sådan lidt læseplansagtigt. Det er langt bedre, end hvad det var før. For det sikrer en minimumskvalitet i det, og det, synes jeg, er et rigtig godt eksempel på, hvordan man bliver tvunget til at have en større mangfoldighed, også sikrer en større kvalitet i sin undervisning end man gjorde før."* (Idrætslærer)

Spurgt til gode eksempler på, hvad der kan være med til at flytte fokus fra ren aktivitet til fagets faglige indhold, peger idrætslærerne blandt andet på en sprogliggørelse af idrætsfagets fagbegreber:

> *"Og så ikke mindst den der begrebsverden, altså få dem til at snakke et idrætssprog. At det bare falder dem helt naturligt, og snakker om at gøre sig spilbare eller kunne, bare som skidt fra en spædekalv, kunne fortælle hvad er tekniske og hvad er taktiske færdigheder og så videre. Og det er selvfølgelig fordi, at vi har en prøve ude i horisonten. Men det giver også bare en større faglighed, i det vi gør."* (Idrætslærer)

Det ændrede fokus i idrætsundervisningen fra blot aktiviteter til Fælles Mål og læring kan ifølge idrætslærerne være en udfordring, da eleverne forventer, at idrætsfaget er et aktivitetsfag. Idrætslærerne peger på, at det kan være vanskeligt at overbevise eleverne om, at faget kræver noget andet end blot at være fysisk aktiv. Også her nævner idrætslærerne idrætsprøven som et argument.

> *"Dem vi havde i udskolingen, de sagde jo, hvorfor skal vi aldrig nogensinde spille fodbold, håndbold, basket eller volley mere. Det skal I 1/6 af året, og vi sagde til dem: I kommer ikke til at spille fodbold, men det har vi da altid gjort, men det kommer I ikke til. Og det var jo et kæmpe chok for dem […] Og til gengæld har vi aldrig nogensinde talt så meget dans og udtryk, som vi gør nu. Det er der, hvor vi alle sammen har været mest udfordrede, men vi har jo så også brugt hinanden, og arbejder efter bedste evne."* (Idrætslærer)

Også forældrenes forventninger til idrætsfaget er noget, der kan være en barriere for at få eleverne til at acceptere faget som noget mere end blot fysisk aktivitet.

> *"Tidligere var det udelukkende et aktivitetsfag, hvor man lagde fuld vægt på aktivitet og meget, meget lidt på øvrig læring, men nu er der jo kommet en stigende bevidsthed. Fagmålene peger jo også i den retning, at man skal arbejde bredere, og det tænker jeg også, at det kommer, men jeg tænker også, at det er noget, der tager tid, fordi at børnenes forståelse og forældrenes forståelse for idræt har jo et udgangspunkt i forældrenes opfattelse af faget."* (Skoleleder)

10.2 TID BRUGT PÅ KONFLIKTER OG PRAKTISKE FORHOLD

Idrætslærerne blev spurgt til, hvor meget tid de skal bruge på forhold, der ikke har direkte at gøre med timernes indhold.

Tabel 13. I hvilket omfang bruger du undervisningstid på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold (fx konflikter eller praktiske forhold)? Tabellen angiver %. n = 365.

1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
31	38	31	21	30	50	8	34	58	14	33	52

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 13 viser, at 14 % af idrætslærerne vurderer, at de i høj grad bruger tid på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold. 33 % svarer i nogen grad, mens 52 % svarer i ringe grad eller slet ikke. Idrætslærerne i indskolingen bruger mere tid på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold end idrætslærerne på mellemtrinnet, som igen bruger mere tid på disse forhold end idrætslærerne i udskolingen. En forskel der er statistisk signifikant ($p < 0{,}001$). Tid brugt på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold er uændret siden 2011 (vises ikke i tabel).

10.3 OPSAMLING PÅ TIMERNES INDHOLD

"Boldbasis og boldspil", "fysisk aktivitet/fysisk træning" samt "kropsbasis" er de færdigheds- og vidensområder, der oftest indgår i idrætsundervisningen. Færdigheds- og vidensområderne "vandaktiviteter/natur- og udeliv", "ordkendskab/sprog og skriftsprog" samt "idrætten i samfundet" er de områder, der indgår mindst i idrætstimerne.

Data fra både spørgeskema og interviews beskriver et idrætsfag anno 2018 med et mere nuanceret og afvekslende indhold, end tilfældet var i 2011. Dette forklarer idrætslærerne med et øget fokus på Fælles Mål. Blandt andet fremhæves idrætsprøven som en drivkraft for udviklingen i retning af et fag med et fokus, der rækker ud over fysisk aktivitet. Også anvendelse af fagsprog nævnes som et væsentligt bidrag til en øget faglighed i undervisningen (se desuden kapitel 17).

Et typisk forløb i idrætsundervisning varer for langt de fleste idrætslærere 4-6 undervisningsgange.

Idrætslærerne i indskolingen bruger mere tid på forhold, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold end idrætslærerne på mellemtrinnet, som igen bruger mere tid på disse forhold end idrætslærerne i udskolingen.

11. IDRÆTSPRØVEN

Kapitel 11 omhandler 9. klasse prøve i idræt (idrætsprøven). Kapitlet har fokus på idrætslærernes vurdering af, hvordan idrætsprøven bidrager til elevdeltagelse og elevernes aktivitetsniveau. Endvidere beskrives idrætslærernes vurdering af idrætsprøvens potentiale for at fremme læring samt prøvens betydning for idrætsfagets status.

Idrætsprøven er i undersøgelsessammenhænge stadig et nyt fænomen, og der foreligger derfor ikke meget sammenligneligt data på området. KOSMOS/UC SYD gennemførte i maj/juni 2015 en national spørgeskemaundersøgelse (Bertelsen, Bruun, & Paustian, 2016) blandt de af landets idrætslærere i udskolingen, der havde haft elever til idrætsprøve. I interviewene til SPIF-18 har både idrætslærere og skoleledere haft en stor opmærksomhed på emnet *Prøver i idræt*, hvorfor det kvalitative datamateriale fylder forholdsvis meget i dette kapitel.

11.1 IDRÆTSPRØVEN OG IDRÆTSLÆRERNE

I dette afsnit præsenteres data, der beskriver, om idrætslærerne har haft elever til prøve, samt hvordan idrætslærerne opfatter idrætsprøven.

Tabel 14. Har du ført elever til 9. klasse prøve i idræt? Tabellen angiver %. n = 440.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Ja	5	17	55	37
Nej	95	83	45	63

Tabel 14 viser, at 55 % af idrætslærerne i udskolingen har ført elever til prøve i idræt. Det skal dernæst fremhæves, at 17 % af idrætslærerne på mellemtrinnet og 5 % af idrætslærerne i indskolingen svarer, at de har ført elever til idrætsprøven. Ud af alle respondenterne har 37 % erfaringer med at føre elever til prøve i idræt.

Idrætslærerne blev spurgt om deres opfattelse af idrætsprøven.

Tabel 15. Hvordan opfatter du 9. klasse prøven i idræt? Tabellen angiver %. n = 439.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Meget positiv	16	21	40	31
Overvejende positiv	24	36	43	38
Hverken/eller	58	40	12	27
Overvejende negativ	2	3	3	3
Meget negativ	0	0	2	1

Af tabel 15 fremgår det, at 83 % af idrætslærerne i udskolingen opfatter idrætsprøven meget positiv (40 %) eller overvejende positiv (43 %). 5 % af idrætslærerne i udskolingen er enten meget negative (2 %) eller overvejende negative (3 %) i deres opfattelse af idrætsprøven. I 2015 svarede idrætslærerne i udskolingen på samme spørgsmål, og her svarede 91 %, at de var meget positive eller overvejende positive (Bertelsen, Bruun & Paustian 2016).

40 % af idrætslærerne i indskolingen svarer, at de opfatter idrætsprøven meget positiv (16 %) eller overvejende positiv (24 %), hvilket er signifikant lavere ($p < 0,001$) end blandt idrætslærerne i udskolingen.

I svarkategorien hverken/eller under samme spørgsmål omhandlende idrætslærernes opfattelse af idrætsprøven, ses en nævneværdig forskel. Her ses et spænd fra 58 % af idrætslærerne i indskolingen, 40 % af idrætslærerne på mellemtrinnet til 12 % af idrætslærerne i udskolingen, som hverken opfatter idrætsprøven positivt eller negativt. En forskel der er signifikant ($p < 0,001$). Dette indikerer, at idrætslærerne i indskolingen og på mellemtrinnet har vanskeligere ved at forholde sig til idrætsprøven.

I interviewene ses en forskel på, hvorledes idrætsprøven opfattes, og om der opleves en progression i faget fra indskoling, til mellemtrin og udskoling.

En idrætslærer i indskolingen udtrykker eksempelvis følgende:

> *"Idrætsprøven er ikke noget, jeg synes, vi gør meget ud af. Jeg har været her i snart 6 år og jeg oplever ikke den store forskel, i det der foregår nede i indskolingen. Vi står med nogle andre problematikker, som vi forsøger at arbejde med i idræt såsom samarbejds- og konfliktløsningsevne."* (Idrætslærer)

En idrætslærer på mellemtrinnet siger:

> *"Jeg har ikke haft 9. klasse, men på mellemtrinnet har vi hørt fra nogen af vores lærere fra 9. klasse "Kan I ikke godt tage nogen af de områder vi skal igennem?"."* (Idrætslærer)

Det ene citat indikerer, at idrætslærerne i indskolingen primært vægter relationsarbejde. Det andet citat omhandler en idrætslærer på mellemtrinnet og dennes oplevelse af, at idrætslærerne i udskolingen har et ønske om et tættere samarbejde i faget.

I et andet af interviewene med idrætslærerne fremgår det også, at man på skolen har arbejdet med en faglig progression og udviklet den røde tråd til idræt, som en del af fagudvalgets arbejde. Dette begrundes med idrætsprøvens indførsel i skolen.

> *"Det har jo noget at gøre med, at vi er blevet prøvefag. Vi har lavet mere struktur over det og vi kigger på, hvad er det de skal kunne, når eleverne kommer op i udskolingen og for at vi kan gøre dem klar til prøve."* (Idrætslærer)

En skoleleder udtrykker i et interview, at han oplever, at alle idrætslærerne på hans skole er optaget af, at idræt er blevet et prøvefag, men at idrætsprøven fylder mest for idrætslærerne i udskolingen:

> *"Det er helt klart udskolingen der er optagede af det. Alle idrætslærere er 100 procent bevidste om, at det er et prøvefag, og jeg ville ikke være troværdig, hvis jeg sagde, at nede i indskolingen der har man præcis det samme fokus på, at det er et prøvefag, som man har i udskolingen. Når det så er sagt, så har man præcis samme fokus, der hedder, vi arbejder ud fra Fælles Mål, vi skal udarbejde årsplaner, vi ved hvor det er, vi skal arbejde hen imod og hvor det er vi skal ende."* (Skoleleder)

Ovenstående tabeller og citater synliggør en opmærksomhed på, at idrætslærerne efter indførelsen af idrætsprøven oplever et større behov for progression og samarbejde i faget. I kapitel 15 svarer 82 % af idrætslærerne, at de har en idrætsfaggruppe på skolen, hvilket indikerer, at idrætslærerne har de formelle muligheder for at samarbejde og dermed mulighed for at understøtte progression i faget.

11.2 IDRÆTSPRØVEN OG LÆRINGSPOTENTIALE

Dette afsnit omhandler idrætslærernes vurdering af idrætsprøvens mulighed for at fremme læring i idrætsfaget.

Tabel 16. Har idrætsprøven potentiale til at fremme læring i faget idræt? Tabellen angiver %. n = 434.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	25	40	50	44
I nogen grad	54	49	42	46
I ringe grad	14	5	5	7
Nej, prøven har ingen betydning	7	4	2	4
Nej, tværtimod	0	2	0	1

92 % af idrætslærerne i udskolingen udtrykker, at idrætsprøven i høj grad (50 %) eller nogen grad (42 %) har potentiale for at fremme læring i faget idræt. Modsat mener 2 % af idrætslærerne i udskolingen, at idrætsprøven ingen betydning har for at fremme læring i faget. Disse svar stemmer overens med svarene fra idrætslærerne i udskolingen i 2015, hvor 93 % svarede, idrætsprøven havde potentiale for at fremme læring (Bertelsen, Bruun & Paustian 2016). Endvidere ses i tabel 16, at 90 % af alle idrætslærerne svarer, at idrætsprøven i høj grad (44 %) eller i nogen grad (46 %) har potentiale for at fremme læring i faget.

I SPIF 11 (von Seelen & Munk, 2012) og EVA-rapporten 2004 (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004) var idrætsfagets læringspotentiale også til debat. Debatten tog afsæt i, om idræt er et læringsfag eller et aktivitetsfag. Idrætslærerne så i 2011 idræt som et fag, hvor lærerne prioriterede: *"oplevelsesdimensionen – at eleverne har det sjovt, og at de får et brud med den daglige undervisning."* (von Seelen & Munk, 2012, p. 16).

I et af interviewene fortæller en idrætslærer, hvordan han oplever en dobbelthed i forhold til idrætsfagets mål efter idrætsprøvens indførsel:

> *"Jamen det er jo lidt dobbelt, fordi nogle kan få lov til at shine i en prøve, men samtidig […] så er det jo også et pres, som ikke længere bare er et fag, hvor eleverne kan løbe rundt, […] lege og hygge sig."* (Idrætslærer)

Selvom tabel 15 og 16 indikerer idrætslærernes anerkendelse af prøvens potentiale for at fremme læring i faget, påpeges det i et af interviewene, at idrætslæreren både italesætter de fordele (for eksempel at shine, ikke længere lege og hygge sig) og udfordringer (for eksempel pres), idrætsprøven har i forhold at fremme et læringspotentiale i den daglige idrætsundervisning. I et andet interview opstår der en lignende debat blandt idrætslærerne for og imod prøven. På den ene side beskriver de, at de gerne vil undvære prøven, og samtidig anerkender de undervejs i deres samtale, at idrætsprøven også er med til at sikre alsidighed i deres idrætsundervisning.

Andre idrætslærere udtrykker i interviewene, at læringen i idræt har ændret sig, hvilket en idrætslærer udtrykker således:

"Der er sket nogle gode ting, altså specielt fordi vi arbejder meget mere med evalueringer og det har vi ikke gjort før i idræt […] er det blevet mere fokuseret på, at få børnene med på banen med spørgsmål: hvordan har det været, hvad kunne vi have ændret på. Og målstyringen gør, at man bliver mere bevidst om, at vi arbejder med nogle mål. Så kan man tage dem op som start og slut i en time." (Idrætslærer)

I forlængelse af ovenstående, udtaler en skoleleder sig på følgende måde om sammenhængen mellem brugen af mål, idrætsprøven og fagets status:

"Hvis vi tager slutmålet, så tror jeg, at det har en positiv afsmittende effekt, at vi opstiller mål hele vejen op […] ikke kun på grund af, at der er kommet en prøve, der er også sket en styrkelse i anvendelse i målene generelt. Men det er en slags blåstempling, legitimering ved at sige, at det er et fag." (Skoleleder)

I ovenstående to citater tydeliggør idrætslæreren og skolelederen en ændring i måden, hvorpå målsætning og evaluering anvendes som en del af idrætsundervisningen.

11.3 IDRÆTSPRØVENS BIDRAG TIL: FAGETS STATUS, ELEVERNES DELTAGELSE OG AKTIVITETSNIVEAU

I forbindelse med skolereformen var et af formålene med indførelsen af idrætsprøven ifølge aftaleteksten fra den 7. juni 2013:

> *"…at styrke fokus på bevægelse og motion samt idrætsfagets status og elevernes faglige udbytte af faget…"* (Kommunernes Landsforening, 2013, p. 14).

Idrætsfagets status har tidligere været til debat i såvel EVA-rapporten i 2004 (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004) som i SPIF-11. I dette afsnit præsenteres data, der beskriver, hvordan idrætslærerne oplever fagets status, efter prøven er indført, og som beskriver, idrætslærernes oplevelse af elevernes deltagelse og elevernes aktivitetsniveau.

Tabel 17. Bidrager prøven i idræt positivt til... (blandt lærere i 7. – 9. klasse). Tabellen angiver %. n = 243-245.

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Nej, prøven har ingen betydning	Nej, tværtimod
... antallet af elever der deltager i idrætstimerne?	29	47	9	14	2
... fagets status i elevernes øjne?	38	46	7	7	2
... fagets status i dine øjne?	51	35	4	7	3
... elevernes aktivitetsniveau?	22	56	9	11	2

Tabel 17 viser, at 76 % af udskolingslærerne i 2018 vurderer, at idrætsprøven i høj grad (29 %) eller i nogen grad (47 %) bidrager positivt til elevdeltagelse i idrætstimerne. Endvidere viser tabellen, at 78 % af udskolingslærerne i 2018 vurderer, at idrætsprøven i høj grad (22 %) eller i nogen grad (56 %) bidrager positivt til elevernes aktivitetsniveau i idrætstimerne. I to af underspørgsmålene i tabel 17 bedes idrætslærerne

forholde sig til, om idrætsprøven bidrager positivt til idrætsfagets status, henholdsvis ud fra deres eget perspektiv, men også idrætslærernes vurdering af fagets status blandt eleverne. Langt de fleste idrætslærere (86 %) svarer, at prøven i deres egne øjne i høj grad (51 %) eller i nogen grad (35 %) bidrager positivt til fagets status. Også langt de fleste idrætslærere (84 %) vurderer, at faget i elevernes øjne påvirkes positivt af prøven i enten høj grad (38 %) eller i nogen grad (46 %).

I SPIF-11 blev fagets status begrundet ud fra blandt andet fravær, manglende opbakning fra for eksempel forældre, ledelse, kommune og ikke som i ovenstående i forhold til idrætsprøvens indflydelse, hvilket betyder, at det er vanskeligt at lave en sammenligning. Med afsæt i tabel 17, kan vi dog udlede, at prøven har fået indflydelse på, hvorledes fagets status vurderes ud fra idrætslærerens perspektiv, og ud fra det de tror, eleverne svarer.

I et af interviewene udtaler en af de adspurgte idrætslærere, at det tager tid at ændre på fagets status:

> *"Det ændrer sig jo ikke fra den ene dag til den anden, men jeg synes, at prøven har ændret på status. Jeg oplever at det får en højere status, og det er også noget, man er nødt til at tage seriøst, også fra ledelsens side og hele vejen rundt."* (Idrætslærer)

I ovenstående citat fremhæves det, at det tager tid at ændre et fags status, men at idrætsprøven blandt andet ses som katalysator, der bidrager positivt til idrætsfagets status.

I et af interviewene udtaler en idrætslærer ud fra et elevperspektiv følgende:

> *"Jeg tror da også, at vi kan se, at der er flere i de store klasser, der møder op og som rent faktisk også er omklædt, hvor vi før hen nok havde flere, der blev væk og pjækkede og hvis de var her, så var de her kun med et halvt hjerte og i hvert fald uden idrætstøj."* (Idrætslærer)

En anden idrætslærer udtaler følgende på spørgsmålet om elevernes deltagelse og aktivitetsniveau:

> *"Tværtimod synes jeg, at de elever som førhen gerne ville, er der jo stadigvæk, og så trækker de bare nogle med, som tager det mere alvorligt, for det kan de se giver god mening. Og så er der stadig en gruppe af elever, hvor faget ikke betyder noget, før de får at vide at faget er udtrukket […]. Men jeg synes som lærer, at det er blevet bedre til på den måde, at det simpelthen bare løfter op og trækker folk med op til, "det vil vi, og det gør vi"."* (Idrætslærer)

Disse to udtalelser viser eksempler på, at idrætslærerne på den ene side mener, at idrætsprøven har positive indvirkninger på elevernes syn på idrætsfagets status og elevernes deltagelse i idrætsundervisningen. På den anden side italesætter en idrætslærer det også som en udfordring, at nogle elevers engagement og aktive deltagelse først intensiveres, hvis idrætsfaget bliver udtrukket til prøve.

11.4 OPSAMLING PÅ IDRÆTSPRØVEN

I dette kapitel omhandlende idrætsprøven peger undersøgelsesresultaterne på, at størstedelen af idrætslærerne i udskolingen er meget positive eller overvejende positive overfor idrætsprøven. Idrætslærerne i udskolingen opfatter i højere grad idrætsprøven positivt end idrætslærerne i indskoling og på mellemtrinnet. Endvidere svarer idrætslærerne uanset, om de underviser i indskolingen, på mellemtrinnet eller i udskolingen, at idrætsprøven har potentiale for at fremme læring i idrætsfaget i folkeskolen.

På spørgsmålene omkring elevernes deltagelse og aktivitetsniveau svarer størstedelen af udskolingslærerne at de vurderer, at idrætsprøven i høj grad eller i nogen grad bidrager til elevernes deltagelse og

aktivitetsniveau. Det kan endvidere sammenfattes, at store dele af udskolingslærerne vurderer, at idrætsprøven bidrager til faget status.

12. FRAVÆR

Kapitel 12 har fokus på omfanget af elevernes fravær ('lovlige' som 'ulovlige' fravær), kønsforskelle, årsager til fravær samt idrætsprøvens eventuelle påvirkning af fravær. Desuden fremlægges der, baseret på interviews, skoleledernes samt idrætslærernes bud på mulige bagvedliggende faktorer omkring fravær i idræt.

12.1 OMFANGET AF FRAVÆR

Idrætslærerne blev i både 2011 og 2018 spurgt om, hvor mange procent af eleverne, de vurderede, er fraværende fra idrætstimerne.

Tabel 18. Hvor mange procent af eleverne er i gennemsnit fraværende i dine idrætstimer? Ved fravær forstår vi såvel elevernes 'lovlige' som 'ulovlige' fravær fra en time. Tabellen angiver %. n 2011 = 337, n 2018 = 359.

	7.-9. klasse 2011[1]	1.-3. klasse 2018	4.-6. klasse 2018	7.-9. klasse 2018	I alt 2018
0-3 %	22	80	54	32	44
4-10 %	53	20	39	53	45
11-20 %	18	0	6	14	10
21 % eller flere	6	0	1	1	1

Tabel 18 viser, at 44 % af idrætslærerne i 2018 vurderer, at der stort set ikke er fravær i idrætstimerne (0-3 % fravær). 45 % af idrætslærerne oplever, at fraværet er mellem 4-10 %, og 11 % af idrætslærerne oplever et endnu højere fravær. Fordelingen af idrætslærere i udskolingen, der oplever et fravær på 4-10 % i 2018, er ens med fordelingen i 2011. Der ses dog den positive udvikling, at flere idrætslærere i 2018 (32 %) oplever et lavt fravær (0-3 %) set i forhold til 2011 (22 %). I 2018 er det især idrætslærerne, der underviser i udskolingen, der oplever et højere fravær på 4 % eller derover. Forskellen er statistisk signifikant ($p < 0{,}001$) (vises ikke i tabel).

Data viser altså, at der er en svag positiv udvikling i elevernes fravær i idræt. Idrætslærerne er desuden blevet spurgt til, hvorvidt *de* oplever, at elevernes fravær i idræt er faldet de sidste fem år (disse data kan ikke sammenlignes med 2011, da der dengang var anderledes svarkategorier).

Tabel 19. Hvor enig er du i følgende udsagn: Jeg oplever, at elevernes fravær i idræt er faldet de sidste 5 år. Tabellen angiver %. n = 331.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Meget enig	5	9	11	10
Lidt enig	19	15	29	24
Lidt uenig	19	31	23	25
Meget uenig	5	22	17	17
Ved ikke	54	24	20	25

[1] I SPIF-2011 var svarkategorierne specificeret, så det var angivet, hvad procenter betød i antal elever, hvis der var tale om et hold bestående af to klasser på i alt 50 elever. for eksempel ”0-3% (1 elev)”, ”4-10% (2-5 elever) osv.

Tabel 19 viser, at 10 % af idrætslærerne er meget enige i, at elevernes fravær er faldet de sidste 5 år. Halvdelen af idrætslærerne er i de midterste kategorier lidt enige (24 %) eller lidt uenige (25 %), hvor 17 % er meget uenige.

Data peger altså på, at 10 % flere idrætslærere i 2018 set i forhold til 2011 oplever et lavt fravær (tabel 18), men at idrætslærerne i 2018 har meget forskellige vurderinger af, hvorvidt de oplever, at fraværet er faldet eller ej. Dette mønster afspejler sig ligeledes i interviewene, hvor nogle peger på, at fraværet er det samme, som det har været tidligere, mens andre belyser, at det stadig er et stort problem. En idrætslærer, der ser det som et problem, fortæller:

> *"Jeg synes, at det er et rigtigt stort problem, må jeg indrømme. Det er sådan kommet lidt bag på mig, hvor stort det egentlig er."* (Idrætslærer)

En anden idrætslærer belyser, hvordan fraværet ikke altid kun handler om, at eleverne ikke dukker op til timerne:

> *"Vi har kæmpet ekstremt meget med fravær, eller det er måske ikke direkte udeblivelse, men sedler om fritagelse."* (Idrætslærer)

Data fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at idrætslærerne har meget forskellige oplevelser med fravær, men jævnfør interviews ser idrætslærerne stadig fraværsniveauet som et problem i idrætsundervisningen.

12.2 DRENGE OG PIGERS FRAVÆR

For at danne et overblik over eventuelle kønsforskelle i forhold til fravær i idræt blev idrætslærerne spurgt til, hvorvidt de vurderede, at der er forskel på fraværsniveauet hos piger og drenge.

Tabel 20. Er der forskel på fraværsniveauet for drenge og piger? Ved fravær forstår vi såvel elevernes 'lovlige' som 'ulovlige' fravær fra en time. Tabellen angiver %. n 2011 = 337, n 2018 = 360.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Ja, drenge har højere fravær	3	2	4	3	3
Ja, piger har højere fravær	44	9	16	22	19
Fraværet er omtrent lige stor for både drenge og piger	50	62	72	70	69
Ved ikke	3	27	7	5	8

Tabel 20 viser, at 69 % af idrætslærerne i 2018 vurderer, at fraværet i idræt er omtrent lige stort for drenge som for piger, hvor 19 % vurderer, at piger har et højere fravær, og 3 % vurderer, at drengene har et højere fravær.

Andelen af idrætslærere, der i 2018 oplever, at fraværet er det samme for piger og drenge (7. – 9. klassetrin), er højere (70 %) set i forhold til 2011 (50 %). Der er i 2018 færre idrætslærere, der vurderer, at pigerne har et højere fravær (22 %) set i forhold til 2011 (44 %).

12.3 HVAD KAN PÅVIRKE FRAVÆRET?

Der kan være flere bagvedliggende årsager til, hvorfor eleverne er fraværende fra eller tilstedeværende i idrætstimerne. Det kan for eksempel være sygdom, skader, manglende tøj/udstyr, holdninger til badning efter idræt, holdninger til idræt generelt, udfordringer i forhold til motorik/evner med mere.

Der er i SPIF 2018 blevet spurgt ind til to af disse temaer, nemlig idrætslærernes perspektiv på elevernes holdninger til badning efter idrætstimerne samt udviklingen af elevernes skader. Disse temaer præsenteres i det efterfølgende. Derudover præsenteres, ud fra de kvalitative data, hvordan idrætsprøven (som er beskrevet i kapitel 11) kan have en påvirkning på fraværet.

12.3.1 BADESITUATIONEN

Idrætslærerne er, som noget nyt i årets SPIF rapport, blevet bedt om at forholde sig til, hvorvidt eleverne i dag er mere positive overfor at bade efter idrætstimerne set i forhold til for fem år siden.

Tabel 21. Hvor enig er du i følgende udsagn: Eleverne er i dag mere positive overfor at bade efter idrætstimerne i dag end for 5 år siden. Tabellen angiver %. n = 335.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Meget enig	2	3	3	3
Lidt enig	26	9	6	9
Lidt uenig	26	26	25	25
Meget uenig	26	51	57	51
Ved ikke	21	11	9	11

Tabel 21 viser, at der er en tendens til, at eleverne ikke er blevet mere positive overfor at bade efter idrætstimerne i dag end for 5 år siden, idet 51 % af idrætslærerne er meget uenige i dette udsagn, og 25 % er lidt uenige.

Idrætslærerne forklarer i interviewene, hvordan der sker en naturlig udvikling i forhold til badesituationen i forhold til elevernes alder:

> *"Jeg tror også, der sker noget med eleverne fra mellemtrin til udskoling over en sommer. De bliver lige pludselig meget kropsbevidste."* (Idrætslærer)

Dette underbygges desuden af en undersøgelse Oxford Research har udarbejdet for Dansk Skoleidræt, der viser, at idrætslærere vurderer, at eleverne i indskolingen er den gruppe, der går oftest i bad efter idrætstimerne, efterfulgt at eleverne på mellemtrinnet og eleverne i udskolingen (Oxford Research, 2017).

Ved interviewene fortæller idrætslærerne på flere af skolerne, hvordan forældrene kan påvirke fraværet i idræt negativt i forhold til badesituationen, ved at forældrene nemmere tillader fraværet i idrætstimerne i forhold til andre fag. To idrætslærere fortæller:

> *"Der er et eller andet, det ved jeg ikke, krops-forskrækkethed […] men jeg synes da, at det største skred er, at vi har jo altid haft dem, som ikke synes, det var fedt at skulle gå i bad med de andre. Men det største skred er, at man får det der fra forældrene: "Lille Karl Emil skal ikke have idræt i dag. Venlig hilsen".*

Jeg synes, det er forældrene, der går med på en helt skæv måde. Hvornår kan man blive fritaget fra idræt? Jamen det kan du, hvis du ikke gider, det er i orden, så skriver jeg det lige til læreren.

Ja man vil aldrig få en seddel, "Lille Karl Emil skal ikke være med i matematik i dag".

Præcis. Det er det, jeg mener.

Det er ikke noget med, at det er fordi han har forstuvet foden, eller han har en fodvorte, eller han har en nedgroet negl, eller hans moster Oda har fødselsdag. Han skal bare ikke være med." (To idrætslærere)

Ovenstående citater tydeliggør hvilken indflydelse forældre har og det kan dermed understreges at det er væsentligt med skole-hjemsamarbejde.

12.3.2 SKADER

Idrætslærerne er blevet bedt om at forholde sig til, hvorvidt de oplever, at eleverne har færre skader i dag end for 5 år siden (disse data kan ikke sammenlignes med 2011, da der var anderledes svarkategorier i 2011).

Tabel 22. Hvor enig er du i følgende udsagn: Jeg oplever, at eleverne har færre skader i dag end for 5 år siden. Tabellen angiver %. n = 334.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Meget enig	7	6	4	5
Lidt enig	14	8	10	10
Lidt uenig	30	24	26	26
Meget uenig	5	32	31	28
Ved ikke	44	31	29	31

Tabel 22 viser, at idrætslærerne ikke oplever, at eleverne har færre skader i dag end for 5 år siden. Over halvdelen af idrætslærerne er lidt uenige (26 %) eller meget uenige (28 %) i udsagnet. Det skal bemærkes, at knap en tredjedel (31 %) har angivet ved ikke.

12.3.3 IDRÆTSPRØVEN

Ved interviewene kom flere af idrætslærerne ind på, at idrætsprøven kan have en indvirkning på elevernes fravær i idrætstimerne. Idrætsprøven kan gøre, at nogle af de elever, der har en tendens til at udeblive fra idræt eller glemme idrætstøjet, nu vælger at deltage i undervisningen, da de ved, at de måske skal op til idrætsprøven. En idrætslærer fortæller her, hvordan det kommer til udtryk:

"Jeg tror da også, at vi kan se, at der er flere i de store klasser, der møder op og som rent faktisk også er omklædt, hvor vi førhen nok havde flere, der blev væk og pjækkede. Og hvis de var her, så var de her kun med et halvt hjerte og i hvert fald uden idrætstøj." (Idrætslærer)

Et andet aspekt kan være, at det øgede fokus på fagets teoretiske dimension, som idrætsprøven bidrager til, kan gøre, at nogle elever ikke prioriterer at tage deres idrætstøj med, hvilket kan påvirke deltagelsen og fraværet:

"Men der kan man jo sige, at det at der faktisk er en del teori og en del gruppearbejde, fordrer lidt det der med, "okay jeg har egentlig ikke mit tøj med, men i dag skal vi faktisk også bare

snakke" […] det er både plus og minus, for det gør jo også at de ikke føler, at de behøver at have det med. For "ej men vi skal garanteret heller ikke lave noget i dag"." (Idrætslærer)

En anden idrætslærer belyser, hvordan idrætsprøven kan bruges som et argument i forhold til at få engageret forældrene:

"Og hvis der kommer de der sedler, så er det kontakt hjem til forældrene. Så er det et spørgsmål om at sige, at så kan vedkommende faktisk ikke blive indstillet til afgangsprøve." (Idrætslærer)

Idrætsprøven kan altså både have en negativ og en positiv indvirkning på fraværet i idrætstimerne.

12.4 OPSAMLING PÅ FRAVÆR

Idrætslærerne vurderer i 2018 elevernes fravær til at være en smule lavere end i 2011. Langt de fleste idrætslærere mener, at fraværet omtrent er lige stort for drenge og piger, og der er flere idrætslærere i 2018, der mener dette, end der var i 2011. Der er flere idrætslærere, der mener, at piger har et højere fravær, end der er idrætslærere, der mener, at drenge har et højere fravær. Der er dog langt flere idrætslærere, der i 2011 mente, at pigerne havde et højere fravær, set i forhold til 2018.

Langt de fleste idrætslærere mener ikke, at eleverne er blevet mere positive overfor at bade efter idrætstimerne i dag end for 5 år siden. Problematikken om badning efter idrætsundervisning er velkendt (Oxford Research, 2017), og badning begejstrer fortsat ikke eleverne, hvilket må formodes at påvirke fraværet negativt.

13. ELEVERNES MEDBESTEMMELSE

Kapitel 13 handler om omfanget af elevernes medbestemmelse i idræt. Folkeskoleloven angiver, at "Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre" (Undervisningsministeriet, 2017). Medbestemmelse er altså relevant, da folkeskolens opgave er at medvirke til udviklingen af demokratisk dannelse hos eleverne, således at de rustes til deres fremtidige liv i alle fag, også i idræt.

Elevers medbestemmelse belyses i dette kapitel i forhold til valg af idrætstimers indhold og i forhold til arbejdsformer og metoder i idrætstimerne.

Idrætslærerne blev spurgt om, i hvilken grad deres elever deltager i valg af idrætstimers indhold. Et spørgsmål der også blev stillet i 2011.

Tabel 23. I hvilken grad deltager eleverne i valg af idrætstimernes indhold i 2017. Tabellen angiver %. n 2011 = 346, n 2018 = 366.

	7.-9. klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
I høj grad	11	2	5	3	4
I nogen grad	71	29	41	43	41
I ringe grad	17	56	47	50	50
Slet ikke	1	13	8	4	6

Tabel 23 viser, at idrætslærerne hovedsageligt svarer i de midterste kategorier i nogen grad (41 %) og i ringe grad (50 %) i forhold til, i hvilken grad eleverne deltager i valg af idrætstimernes indhold, med en tendens til at eleverne har mindre medbestemmelse i de yngre årgange.

Fordelingen i 2018 er forskellig i forhold til fordelingen i 2011, idet der ses et markant fald i elevernes medbestemmelse fra 2011 til 2018. Færre idrætslærere i 2018 mener, at eleverne i høj grad har medbestemmelse (3 %) set i forhold til 2011 (11 %), ligesom færre idrætslærere i 2018 mener, at elever i nogen grad har medbestemmelse (43 %) set i forhold til 2011 (71 %). Ligeledes er andelen af idrætslærere, der mener, at eleverne i ringe grad har medbestemmelse, stærkt stigende med 50 % i 2018 set i forhold til 17 % i 2011. Sammenlignes med 2004 bliver udviklingen endnu tydeligere da 21 % af udskolingslærerne i 2004 vurderede, at eleverne i høj grad deltog i valg af indhold. Denne udvikling kan hænge sammen med den udvikling, der ses på idrætsfagets indhold (tabel 12) og kan tyde på, at lærerne i højere grad har taget styring over fagets indhold og i mindre grad end tidligere lader eleverne selv bestemme, hvad de helst vil lave.

Idrætslærerne blev i 2011 og 2018 spurgt om, i hvilken grad deres elever deltager i valg af arbejdsformer & metoder.

Tabel 24. I hvilken grad deltager eleverne i valg af arbejdsformer og metoder i idrætstimerne i 2017. Tabellen angiver %. n = 365.

	7.-9. klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
I høj grad	6	2	3	3	3
I nogen grad	52	24	49	56	50
I ringe grad	37	51	43	40	42
Slet ikke	4	22	6	1	5

Tabel 24 viser, at i 2018 svarer idrætslærerne stort set det samme til elevers medbestemmelse i valg af arbejdsformer & metoder i idrætstimerne, som de svarer til elevers medbestemmelse om idrætstimernes indhold (tabel 23). Idrætslærernes svar ligger hovedsageligt i de midterste kategorier i nogen grad (50 %) og i ringe grad (42 %).

Fordelingen af svarene omkring elevers medbestemmelse i valg af arbejdsformer & metoder i 2018 er meget lig fordelingen i 2011 og 2004 (vises ikke i tabel).

13.1 OPSAMLING PÅ ELEVERNES MEDBESTEMMELSE

Elever har stort set lige meget medbestemmelse i idrætstimernes indhold og i valg af arbejdsformer & metoder. Der er fra 2011 til 2018 sket et markant fald i elevers medbestemmelse i forhold til valg af idrætstimernes indhold, hvor elevers medbestemmelse i forhold til arbejdsformer & metoder stort set er uændret.

Et opmærksomhedspunkt er, at samtidig med der ses en faldende medbestemmelse i idrætstimernes indhold, er idrætstimernes indhold også blevet mere afvekslende, som beskrevet i kapitel 10. Det kunne være interessant at undersøge, hvorvidt idrætslærerne i højere grad end før idrætsprøvens indførelse ser sig nødsaget til at være styrende i valg af indhold, og derved forårsager, at timerne mere afvekslende. Denne udvikling kan hænge sammen med den udvikling, der ses på idrætsfagets indhold (tabel 12) og kan tyde på, at lærerne i højere grad har taget styring over fagets indhold og i mindre grad end tidligere lader eleverne selv bestemme, hvad de helst vil lave.

14. OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET

Kapitel 14 handler om opbakning til idrætsfaget og indledes med en beskrivelse af idrætsfagets opbakning fra kommunen, skolebestyrelsen, skolens ledelse, lærerpersonale, forældre og elever. Herefter præsenteres forskellige aspekter omhandlende idrætsfagets status og prioritet, skolens fokus på sundhed, idrætslærernes ansvar for elevernes sundhed og elevernes opbakning til idrætsfaget.

14.1 OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET INTERNT OG EKSTERNT

Idrætslærerne blev spurgt til, hvorvidt de vurderer, at idrætsfagets opbakning fra kommunen, skolebestyrelsen, skolens ledelse, skolens lærere, forældre og eleverne er mindre, ens eller større i forhold til opbakningen til andre fag.

Tabel 25. I forhold til andre fag, hvordan vurderer du at idrætsfaget har opbakning fra ... Tabellen angiver %. n = 357-359.

	Mindre opbakning end andre fag	Samme opbakning som andre fag	Større opbakning end andre fag	Ved ikke
... kommunen?	30	45	4	22
… skolebestyrelsen?	30	47	3	20
... skolens ledelse?	30	62	3	5
... skolens lærerpersonale?	30	66	1	3
... forældre?	56	36	2	5
... elever?	25	56	16	3

Tabel 25 viser, at omkring halvdelen af idrætslærerne svarer, at opbakningen til idrætsfaget fra kommunen, skolebestyrelsen, skolens ledelse og fra lærerpersonalet er den samme som til andre fag (45 % – 66 %), hvor 30 % mener, at opbakningen til idrætsfaget er mindre end til andre fag. I forhold til opbakningen fra forældre ses den tendens, at over halvdelen (56 %) af idrætslærere oplever, at forældrenes opbakning til idrætsfaget er *mindre* end til andre fag. På den anden side opleves eleverne som den gruppe, hvor flest idrætslærere har vurderet, at opbakningen til idrætsfaget er *større* end andre fag (dog kun 16 %).

Tabellen viser ikke forskellen mellem svarene fordelt på indskoling, mellemtrin og udskoling, idet der, bortset fra opbakningen fra elevernes forældre, ikke er nævneværdig forskel på svarene. I forhold til opbakningen til idrætsfaget fra forældrene ses det, at det er mere udtalt at opleve mindre opbakning fra forældrene i udskolingen (63 %) end på mellemtrinnet (48 %).

14.1.1 IDRÆTSLÆRERNES OG SKOLELEDERNES OPFATTELSE AF OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET

Opbakningen til idrætsfaget blev ofte nævnt i de kvalitative interviews. I det nedenstående beskriver idrætslærerne og skolelederne, hvordan de oplever, at opbakningen til idrætsfaget kommer til udtryk i deres hverdag.

En idrætslærer belyser, hvordan ledelsens mindre opbakning til idrætsfaget, i forhold til andre fag, kommer til udtryk i forhold til timefordelingen.

> *"Idræt er det fag, man fylder op med, når vi nu skal fagfordele vores fag. Og mig som matematiklærer, så har jeg måske to matematikhold på den her årgang […] så mangler jeg måske seks timer. Jamen så kan jeg lige få idræt på den årgang og på den årgang, så har jeg fyldt op."* (Idrætslærer)

Flere idrætslærere kommer ind på forberedelsestid. En idrætslærer på en anden skole fortæller, hvordan der på skolen er en opfattelse af, at de store fag (ikke idræt) er de vigtige fag:

> *"Jeg har 14 idrætslektioner […] så jeg har selvfølgelig alle mine kolleger siddende rundt om mig, som har alle andre fag – de vigtige fag – de store fag, kan man sige jo, og det er jo helt logisk, at det bliver prioriteret først."* (Idrætslærer)

En anden idrætslærer fortæller her, hvordan ledelsens holdning er, at der er mindre forberedelsestid til idrætstimer i forhold til andre timer.

> *"Jeg var inde og snakke vedrørende opgaveoversigt og sådan noget. Og så snakkede vi lidt om, mængden af timer og sådan noget. Men der fik jeg faktisk at vide af ledelsen, at nu havde jeg jo en del idrætstimer, og det var jo ikke noget, man sådan skulle forberede sig til som sådan jo."* (Idrætslærer)

Forberedelsestiden belyses også af en leder på en anden skole, hvor skolelederen reflekterer over, at man kunne justere på faktoren til forberedelsestid i forhold til faget idræt:

> *"Der kan man jo godt som leder gå ind og sådan kigge på; jamen i hvilket omfang er det rimeligt, at et fag som idræt skal have fuldt ud lige så meget forberedelse som for eksempel dansk […] men vi har ikke været der, hvor vi overhovedet har været inde og sige, fordi det hedder idræt, jamen så skal man ikke havde den forberedelse, man har behov for."* (Skoleleder)

En anden skoleleder forklarer, hvordan idrætsfaget ikke kan sidestilles med de store fag, men i stedet kan sammenlignes med kristendom. Disse citater viser, hvordan opbakningen til idrætsfaget i forhold til andre fag kan være påvirket af, at fag som idræt og for eksempel kristendom er andre typer af fag end for eksempel matematik og dansk.

I interviewene med idrætslærerne skinner det ligeledes igennem, at idrætslærerne mangler opbakning fra forældrene til idrætsfaget. Idrætslærerne belyser, at de ikke føler, at de har mulighed for at gøre noget ved den manglende opbakning fra forældrene:

> *"Vi skal bare lige have forældrene med også […] Jeg er overrasket over, at der sidder så mange udenfor til hver time i idræt.*
>
> *Ja, at det også har så lav status hos forældrene. Det er altså inden for de seneste 4 år.*
>
> *Jamen man står nærmest magtesløs som lærer, man kan ikke gøre en skid.*
>
> *Det er endnu værre når man ikke har forældrenes opbakning."* (To idrætslærere)

En leder fortæller, hvordan han også ser en udfordring i forældrenes manglende opbakning:

> *"Og så er det selvfølgelig også et forhold, at børn har den opdragelse fra hjemmet. Altså hvis du ikke skal i bad, skal du ikke i bad jo, sådan er det. Og det vil sige, så tager vi jo kampen både med barnet og forældrene."* (Skoleleder)

En anden skoleleder forklarer, hvordan han derimod mener, at opbakningen til skolen fra forældrene er stigende, og hvordan han mener, kommunikationen med forældrene omkring idrætsfaget fungerer:

"Nu kigger jeg tilbage næsten 35 år i folkeskolen […] Set i det lys så tænker jeg faktisk, at vi historisk set ikke har haft en større opbakning til skolen, end vi har nu. Altså forældrene er fantastisk interesserede i deres børns skole og skolegang […] det er alle fag, og herunder også idræt. Når vi tager en snak med dem om, at "du kan godt se, at det altså ikke er så smart, at de kommer afsted uden idrætstøj gentagende gange", så kan vi gøre noget for at afhjælpe den situation. Så er de jo med til at finde en løsning." (Skoleleder)

De kvalitative data viser, hvordan idrætslærerne ser forældrenes manglende opbakning som en udfordring, og hvordan nogle ledere deler denne holdning, hvor andre ikke mangler opbakning til idrætsfaget fra forældrene.

14.1.2 UDVIKLING AF OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET SIDEN 2011

For at undersøge om opbakningen til idrætsfaget har ændret sig siden 2011, er besvarelserne fra udskolingen i 2018 sammenlignet med samme spørgsmål fra 2011.

Tabel 26. I forhold til andre fag, hvordan vurderer du at idrætsfaget har opbakning fra ... Tabellen angiver %. n 2011 = 333-431, n 2018 = 215-217.

	7.-9. klasse 2011				7.-9. klasse 2018			
	Mindre	Samme	Større	Ved ikke	Mindre	Samme	Større	Ved ikke
... kommunen?	45	44	2	8	31	43	2	24
… skolebestyrelsen?	36	50	4	11	30	48	3	20
... skolens ledelse?	29	60	6	5	33	61	4	3
... skolens lærerpersonale?	41	54	2	3	33	63	1	3
... forældre?	71	25	1	2	63	31	3	4
... elever?	48	31	18	3	30	56	12	2

Tabel 26 viser, at udviklingen i forhold til opbakningen til idrætsfaget ikke er negativ. Andelen af idrætslærere, der i 2018 mener, at opbakningen til idrætsfaget er mindre end til andre fag, er på alle områder, bortset fra i forhold til skolens ledelse, faldet i forhold til 2011. På den anden side er andelen af idrætslærere, der svarer ved ikke i forhold til opbakningen fra kommunen og fra skolebestyrelsen, steget fra 2011 til 2018.

14.2 IDRÆTSFAGETS STATUS OG PRIORITET

Idrætslærerne blev spurgt til udviklingen af fagets status i løbet af de sidste fem år. Der blev spurgt ind til, hvorvidt idrætsfagets status blandt kollegaer, der ikke underviser i idræt, er højere i dag, hvorvidt skolens ledelse prioriterer idrætsfaget højere, hvorvidt eleverne er blevet mere positive over for idræt, hvorvidt der er kommet mere fokus på sundhed i skolen og endeligt, hvorvidt idrætslærerne føler, at de har et øget ansvar for sundhed, sammenlignet med for fem år siden. Disse spørgsmål kan ikke sammenlignes med 2011, da svarkategorierne er forskellige.

Tabel 27. Hvor enig er du i følgende udsagn…. Tabellen angiver %. n = 334-335.

	Meget enig	Lidt enig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Idrætsfagets status blandt mine kollegaer, der ikke underviser i idræt, er højere i dag end for 5 år siden	25	36	19	6	14
Idrætsfaget bliver prioriteret højere af skolens ledelse i dag end for 5 år siden	26	32	21	9	13
Eleverne er i dag generelt mere positive overfor idræt end for 5 år siden	15	30	26	12	17
De sidste 5 år er der kommet mere fokus på sundhed i skolen	51	37	7	2	4
Jeg føler, at jeg som idrætslærer, har et øget ansvar for elevernes sundhed i dag sammenlignet med for 5 år siden	20	40	21	10	9

Tabel 27 viser, at cirka en fjerdedel af idrætslærerne er meget enige i, at idrætsfagets status blandt kollegaer, der ikke underviser i idræt, er højere i dag end for 5 år siden, og at idrætsfaget bliver prioriteret højere af skolens ledelse i dag end for 5 år siden. 15 % af idrætslærerne er meget enige i, at eleverne i dag generelt er mere positive over for idræt end tidligere. Der ses ingen nævneværdig forskel på svarene fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskolingen, hvorfor dette ikke er præsenteret i tabel 27.

I SPIF 2018 er der som noget nyt spurgt ind til skolens fokus på sundhed og idrætslærernes ansvar for elevernes sundhed. 88 % af idrætslærerne er meget enige (51 %) eller lidt enige (37 %) i, at der de sidste 5 år er kommet mere fokus på sundhed i skolen. 60 % af idrætslærerne er også meget enige (20 %) eller lidt enige (40 %) i, at de føler et øget ansvar for elevers sundhed. 31 % af idrætslærerne er meget uenige (10 %) eller lidt uenige (21 %). Det viser, at næsten dobbelt så mange idrætslærere føler et øget ansvar for elevers sundhed, end idrætslærere der ikke føler et øget ansvar. Det hænger godt sammen med, at 68 % af idrætslærerne svarede, at målsætningen om, at eleverne udvikler en sund livsstil, er meget vigtig (se kapitel 9). I interviewene fortæller en idrætslærer, hvordan "nogle ting" i det omkringliggende samfund har givet et øget fokus på sundhed:

> *"Der sker nogle samfundsmæssige ting, som gør, at man har nemmere ved at forsvare, at idræt er vigtigt, i forhold til måske tidligere, hvor der ikke var så meget fokus på det her sundhed."*
> (Idrætslærer)

14.3 OPSAMLING PÅ OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET

Cirka halvdelen af idrætslærerne mener, at den interne og eksterne opbakning til idrætsfaget er den samme som til andre fag, og cirka 1/3 mener, at opbakningen er mindre end til andre fag. Kun i forhold til opbakningen fra forældrene er der flest idrætslærere, der mener, at opbakningen til idrætsfaget er mindre end til andre fag. Af interviewdataene fremkommer det, at idrætslærerne føler sig magtesløse over for forældrenes manglende opbakning.

Knap en tredjedel mener, at opbakningen til idrætsfaget fra skolens ledelse er mindre end til andre fag. Idrætslærerne fortæller i interviewene, hvordan dette blandt andet kommer til udtryk ved, at idræt kan blive

til et fag, man bare ”fylder op med” i forhold til timefordelingen, og nogle har en oplevelse af, at ledelsen ikke mener, at der er lige så meget behov for forberedelsestid til idrætsundervisningen i forhold til andre fag. Endelig viser svarene, at idrætslærerne mener, sundhed fylder mere i skolen i dag, og at størstedelen af idrætslærerne føler et øget ansvar for elevers sundhed.

15. SAMARBEJDE

Kapitel 15 handler om idrætslærernes samarbejde i bred forstand. Først præsenteres idrætslærernes deltagelse i tværfaglige projekter og samarbejde med andre faggrupper og dernæst idrætslærernes samarbejde med andre idrætslærere. Endelig belyses idrætslærernes samarbejde med idrætsforeningerne og ungdomsuddannelserne efterfulgt af samarbejdet med elevernes forældre.

15.1 SAMARBEJDE MED ANDRE FAG OG LÆRERE

Idrætslærerne blev spurgt til, om de har været involveret i tværfaglige projekter, hvor de som idrætslærer arbejdede sammen med lærere fra andre fag.

Tabel 28. Har du i dette skoleår været involveret i tværfaglige projekter, hvor du i din funktion som idrætslærer arbejdede sammen med lærere fra andre fag? Tabellen angiver %. n 2011 = 331, n 2018 = 352.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Nej	48	62	63	62	63
Ja, en gang	25	20	17	24	22
Ja, to gange	18	11	12	10	11
Ja, tre gange eller flere	6	7	9	4	5
Ved ikke *(Svarkategori i 2011)*	3				

Tabel 28 viser, at 63 % af idrætslærerne ikke har været involveret i tværfaglige projekter i samarbejde med lærere fra andre fag i det forgangne skoleår, hvor de resterende har været involveret i sådanne projekter en eller flere gange.

Sammenlignes tallene fra udskolingen i 2018 med 2011 ses det, at der er færre idrætslærere, der har været involveret i et sådant samarbejde i 2018 (38 %: 24 % ja, en gang, 10 % ja, to gange, 4 % ja tre gange eller flere) i forhold til 2011 (49 %: 25 % ja, en gang, 18 % ja, to gange, 6 % ja tre gange eller flere).

Idrætslærerne blev desuden spurgt til, om de har lavet tværfaglige projekter, hvor de selv fungerede som både idrætslærer og lærer i et andet fag.

Tabel 29. Har du i dette skoleår lavet tværfaglige forløb, hvor du selv fungerede som både idrætslærer og lærer i et andet fag? Altså et tværfagligt forløb, hvor det ikke var nødvendigt at samarbejde med andre lærere. Tabellen angiver %. n 2011 = 333, n 2018 = 357.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Nej	46	66	59	63	63
Ja, en gang	28	14	20	23	21
Ja, to gange	15	9	14	8	10
Ja, tre gange eller flere	7	11	7	6	7
Ved ikke *(svarkategori i 2011)*	4				

Af tabel 29 ses det samme billede, som ved tabel 28, altså at 63 % i 2018 *ikke* har gennemført et tværfagligt forløb, hvor de selv fungerede som både idrætslærer og lærer i et andet fag.

Sammenlignes tallene med 2011, ses det igen, at man gennemfører mindre tværfaglig undervisning i 2018 i forhold til 2011. I 2018 er der flere idrætslærere, der *ikke* har gennemført sådanne forløb (37 %: 23 % ja, en gang, 8 % ja, to gange, 6 % ja tre gange eller flere) i forhold til 2011 (50 %: 28 % ja, en gang, 15 % ja, to gange, 7 % ja tre gange eller flere).

For at skabe et overblik over hvem idrætslærerne samarbejder med, er idrætslærerne blevet spurgt til, hvilke fag de samarbejder med.

Tabel 30. Hvilke fag samarbejder du med (sæt evt. flere krydser)? Tabellen angiver %. n 2011 = 159, n 2018 = 131.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Den humanistiske faggruppe	49	47	68	49	53
Den naturvidenskabelige faggruppe	81	71	65	80	75
Den praksis-musiske faggruppe	46	65	74	29	45

Tabel 30 viser, at blandt de 39 % af idrætslærerne, som samarbejder med en faggruppe, angiver omkring halvdelen, at de samarbejder med lærere fra den humanistiske faggruppe (53 %), 45 % svarer, de samarbejder med den praksis-musiske faggruppe, mens 75 % samarbejder med den naturvidenskabelige faggruppe.

I udskolingen er andelen, der samarbejder med henholdsvis den humanistiske og den naturvidenskabelige faggruppe, i 2018 stort set identisk med 2011, hvorimod andelen, som samarbejder med den praksis-musiske faggruppe, er faldet fra 46 % i 2011 til 29 % i 2018.

15.2 SAMARBEJDE MED ANDRE IDRÆTSLÆRERE

Idrætslærerne blev spurgt til, hvor meget de samarbejder med andre idrætslærere om: planlægning af forløb i klassen, planlægning af forløb for skolen, indkøb af materialer og redskaber, evaluering, diskussion af fagdidaktik, fagets status samt udviklingsprojekter i idræt.

Tabel 31. I hvilken grad samarbejder du med andre idrætslærere om... Tabellen angiver %. n = 355.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
... planlægning af forløb i klassen?	33	49	18	49	38	13	59	32	9	53	36	12
... planlægning af forløb for skolen?	16	44	40	35	38	27	36	39	25	33	39	28
... indkøb af materialer og redskaber?	24	40	36	29	48	23	35	51	14	32	49	19
... evaluering?	20	40	40	29	45	26	35	47	18	31	46	23
... diskussion af fagdidaktik?	7	40	53	19	45	36	25	46	29	21	45	34
... fagets status?	9	40	51	17	35	48	25	46	29	21	43	37
... udviklingsprojekter i idræt?	7	36	58	15	34	51	15	41	44	14	39	48

Høj = svarkategorien ”I høj grad”. Mel = svarkategorien ”I nogen grad”. Lav = svarkategorierne ”I ringe grad” og ”Slet ikke”.

Af tabel 31 er rangeret således at de spørgsmål, hvor flest respondenter har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. Af tabellen fremgår det, at det, idrætslærerne mest samarbejder (har angivet i høj grad) med andre idrætslærere om, er planlægning af forløb i klassen (53 %) efterfulgt af planlægning af forløb for skolen (33 %), indkøb af materialer og redskaber (32 %) og evaluering (31 %). 21 % samarbejder i høj grad om diskussion af fagdidaktik samt fagets status. Der samarbejdes mindst om udviklingsprojekter i idræt (14 % angiver i høj grad).

Der ses den tendens, at det er ved de højere klassetrin, idrætslærerne i høj grad samarbejder om de forskellige emner (tabel 31), set i forhold til de lavere klassetrin. Tendensen er statistisk signifikant i forhold til planlægning af forløb i klassen ($p = 0{,}036$) samt i forhold til indkøb af materialer og redskaber ($p = 0{,}009$) (vises ikke i tabel).

15.2.1 UDVIKLING AF SAMARBEJDET MED ANDRE IDRÆTSLÆRERE

For at undersøge om samarbejdet med andre idrætslærere har ændret sig siden 2011, er besvarelserne fra 2018 sammenlignet med samme spørgsmål fra 2011.

Tabel 32. I hvilken grad samarbejder du med andre idrætslærere om... Tabellen angiver %. n 2011 = 326-334, n 2018 = 214.

	7.-9. klasse 2011				7.-9. klasse 2018		
	Høj	Mel	Lav	Ved ikke[2]	Høj	Mel	Lav
... planlægning af forløb i klassen?	57	31	11	0	59	32	9
... indkøb af materialer og redskaber?	33	46	20	1	35	51	14
... planlægning af forløb for skolen?	35	44	20	2	36	39	25
... evaluering?	34	42	24	0	35	47	18
... fagets status?	16	43	40	1	25	46	29
... udviklingsprojekter i idræt?	17	29	52	2	15	41	44
... diskussion af fagdidaktik?	17	41	43	1	25	46	29

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Af tabel 32 fremgår det, at samarbejdet med andre idrætslærere i forhold til planlægning af forløb i klassen og skolen, indkøb af materialer og redskaber samt samarbejdet omkring evaluering, stort set er stabilt fra 2011 til 2018. Andelen af idrætslærere, der i høj grad samarbejder med andre idrætslærere om fagets status, er steget fra 16 % i 2011 til 25 % i 2018, ligesom andelen af idrætslærere, der i høj grad samarbejder via diskussion af fagdidaktik, er steget fra 17 % i 2011 til 25 % i 2018. I forhold til samarbejdet omkring udviklingsprojekter i idræt er der flere i 2018, der har angivet, at de samarbejder i nogen grad (41 %) set i forhold til 2018 (29 %), og færre der i 2018 angiver, at de samarbejder i ringe grad eller slet ikke (44 %) set i forhold til 2011 (52 %).

15.2.2 UDBREDELSE AF IDRÆTSFAGGRUPPER PÅ SKOLERNE

Som noget nyt i SPIF-18 er der spurgt ind til, om idrætslærerne har en idrætsfaggruppe på skolen.

Tabel 33. Har I en idrætsfaggruppe på skolen? Tabellen angiver %. n = 353.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Ja	78	77	86	82
Nej	22	23	14	18

Tabel 33 viser, at langt størstedelen af idrætslærerne har en idrætsfaggruppe på skolen (82 %).

Samarbejdet idrætslærerne imellem, via idrætsfaggrupper eller på andre måder, har fyldt en del i interviewene. En idrætslærer forklarer her, hvordan skolens fagteam omkring idræt fungerer i praksis.

> *"Reelt så har vi jo fagteammøder, men det er vist ikke kommet til idræt endnu…. Nej nej, de har det med at blive opslugt af alt muligt andet. Det bliver til, at man har en snak på personalemødet […] Altså det er der, hvor man kan have noget snak omkring idræt."* (Idrætslærer)

[2] Svarkategori i 2011

En skoleleder belyser her, hvordan hans idrætslærere samarbejder med hinanden i en meget løs struktur.

> *"Hvordan vil du karakterisere idrætslærernes måde at samarbejde om faget? Altså nu siger du, at de mødes en gang imellem til nogen møder?"* (Interviewer)

> *"Men så er der en der er ansvarlig for at få noget nogenlunde fornuftigt ud, og så sender han en skideballe ud tre gange om året, fordi de ikke rydder ordentlig op derude, jamen altså det er klassisk."* (Skoleleder)

På en anden skole foregår samarbejdet på en helt anden struktureret måde.

> *"I et fagteam er der idræt, som jo er et fag, som går over alle tre afdelinger: indskolingen, mellemtrinnet, udskolingen. Så er der en tovholder for hver afdeling, og så er der ligesom en tovholder for faget. De store fag, der har vi vores årshjulmødekalender, plottet tid ind til fagteamsamarbejde i de store fag, deriblandt idræt. Hvor de små fag må prøve at finde tiden selv."* (Skoleleder)

De kvantitative data viser, at langt de fleste skoler har en idrætsfaggruppe på skolen. De kvalitative data viser dog, at nogle idrætslærerne udtrykker, at deres samarbejde omkring idrætsfaget kollegaer imellem ikke er så struktureret og ofte fungerer mere ad hoc.

15.3 EKSTERNT SAMARBEJDE

Idrætslærerne blev spurgt om, i hvilken grad de samarbejder med de lokale idrætsforeninger i forhold til brug af gæstelærere, besøg i klubberne, anvendelse af materialer fra klubben og andet. Denne form for samarbejde med det omgivende samfund er i daglig tale, jævnfør skolereformen, det, som ligger i tankegangen omkring Åben Skole og særligt med et ønske om at styrke sammenhængskraften lokalt.

Tabel 34. I hvilken grad samarbejder du med lokale idrætsforeninger om... Tabellen angiver %. n 2011 = 238-333, n 2018 = 354.

	7.-9. klasse 2011			1.-3. klasse 2011			4.-6. klasse 2018			7.-9. klasse 2018			I alt 2018		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
… Brug af gæstelærere	5	38	55	2	36	62	9	46	45	6	55	39	7	50	44
… Besøg i klubberne	4	31	62	4	22	73	7	42	51	7	35	58	7	35	58
… Anvendelsen af materialer fra klubben	6	32	59	11	13	76	7	33	59	12	30	59	11	29	61
… Andet *(Tilføjet i 2018)*				4	9	87	5	16	79	4	21	75	4	18	78

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Af tabel 34 fremgår det, at meget få idrætslærere samarbejder i høj grad med de lokale idrætsforeninger (mellem 4 % og 11 %). Når de samarbejder, er det især brug af gæstelærere, idrætslærerne samarbejder med de lokale idrætsforeninger om (57 % har tilsammen angivet i høj grad eller i nogen grad). Der er generelt set mindst samarbejde med lokale idrætsforeninger ved idrætslærerne, der underviser i indskolingen.

Sammenlignes tallene fra udskolingen i 2018 med SPIF 11, ses den tendens, at samarbejdet mellem skolen og de lokale idrætsforeninger i udskolingen er svagt voksende fra 2011 til 2018.

I interviews med skoleledere omkring det eksterne samarbejde er flere skoleledere kommet ind på, hvordan man får et samarbejde til at fungere:

> *"Det handler i ret høj grad om, at skolen bliver klar på, hvad det er vi gerne vil have hjælp til. Hvis vi er ret konkrete med, hvad vi gerne vil have hjælp til, så vil idrætsforeningerne gerne i vidt muligt omfang hjælpe os. Men det skal ligesom komme fra os, vi skal være ret konkrete, men de stiller sig gerne til rådighed."* (Skoleleder)

Interviewet peger på, at samarbejdet med skole og idrætsforeninger handler om gensidig vilje og kommunikation.
Idrætslærerne fortæller, hvordan det er en udfordring, at dem der er frivillige i foreningslivet, jo også er på arbejde, når eleverne er i skole. En idrætslærer forklarer, hvordan de er kommet omkring denne udfordring, ved at samarbejde med foreningerne i SFO-tiden:

> *"Når vi har fat i foreningsfolket, så har de jo også først fri klokken 15:30-16. For de små i SFO-tiden, har vi faktisk haft badmintonklubben til at køre noget for dem, hvor de så har sagt, jamen tirsdag eftermiddage fra 16-17, der er der faktisk badminton, og dit barn skal bare komme, det koster ikke noget, fordi det er i SFO-tiden. Men ellers så er vi jo max udfordret på, at det er frivillige folk, som har et arbejde de passer."* (Idrætslærer)

Idrætslærerne på flere af skolerne har fortalt, hvordan de bruger deres nære relationer til forældrene som en vej ind til foreningerne. Her forklarer en idrætslærer, hvordan de har fået det til at fungere:

> *"Så er der også blevet et godt samarbejde med gymnastikforeningen. Vi har faktisk haft mulighed for at "nat-arbejds-far" har været her, og så stillet i nogle dagtimer, og faktisk lavet nogle forløb med dem. Så det er rigtig fedt altså […] at vi så faktisk har haft et lokalområde, der gerne har villet samarbejdet."* (Idrætslærer)

En skoleleder forklarer, hvordan man strategisk kan udbygge samarbejdet med lokalområdet ved at samarbejde med de aktive forældre:

> *"Mange af de forældre som er med omkring idrætsforeningerne, er også dem der er aktive i andre sammenhænge. Det er jo dem der sidder i bestyrelserne, i skolebestyrelsen, i børnehavebestyrelsen, i idrætsforeningens bestyrelse. Det er jo alle de aktive forældre, som spiller med og det er jo et strategisk synspunkt, og det er jo dem vi skal have fat i, altså det er dem der trækker."* (Skoleleder)

Idrætslærerne blev spurgt til, hvorvidt de vurderede, at idrætstimerne fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletid.

Tabel 35. I hvilken grad vurderer du, at idrætstimerne fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletiden? Tabellen angiver %. n 2011 = 333, n 2018 = 351.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
I høj grad	9	11	10	3	6
I nogen grad	58	58	53	46	50
I ringe grad	27	18	24	25	24
Slet ikke	3	2	3	6	5
Ved ikke	2	11	11	20	16

Tabel 35 viser, at over halvdelen af idrætslærerne vurderer, at idrætstimerne i høj grad (6 %) eller i nogen grad (50 %) fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletiden, hvor 24 % angiver i ringe grad og 5 % mener, at det slet ikke fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletiden. Der ses ikke den store forskel på, om man er idrætslærer i indskolingen, på mellemtrinnet eller i udskolingen.

Der er færre idrætslærere i udskolingen, der i 2018 mener, at idrætstimerne fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletid, set i forhold til 2011. Det skal bemærkes, at der i 2018 er langt flere idrætslærere, der angiver ved ikke til dette spørgsmål.

Idrætslærerne blev bedt om at angive, hvor meget de samarbejder med ungdomsuddannelserne i forhold til det faglige samarbejde, det pædagogiske samarbejde, overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse og andet.

Tabel 36. I hvilken grad samarbejder du med ungdomsuddannelser (gymnasier, handelsskoler, tekniske skoler) om følgende forhold... Tabellen angiver %. n 2011 = 328-331, n 2018 = 350.

	7.-9. klasse 2011			1.-3. klasse 2018			4.-6. klasse 2018			7.-9. klasse 2018			I alt 2018		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
… Et fagligt samarbejde	0	3	97	0	4	96	0	1	99	0	8	92	0	5	95
… Et pædagogisk samarbejde	0	2	97	0	4	96	0	2	98	0	4	96	0	4	96
… Overgang fra folkeskole til ungdomsuddannelse	1	4	95	0	4	96	1	1	98	2	10	89	1	7	92
… Andet *(Tilføjet i 2018)*				0	7	93	0	0	100	0	4	96	0	3	97

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Som det fremgår af tabel 36, samarbejder idrætslærerne stort set ikke (i ringe grad eller slet ikke) med ungdomsuddannelserne om det faglige (95 %), det pædagogiske (96 %), overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse (92 %) eller andre ting (97 %).

Samarbejdet mellem skolen og ungdomsuddannelserne i udskolingen er stort set uændret fra 2011 til 2018.

15.4 OMFANG AF FORÆLDRESAMARBEJDE

I spørgeskemaet blev idrætslærerne bedt om at angive, i hvilken grad de samarbejder med elevernes forældre omkring idræt.

Tabel 37. I hvilken grad samarbejder du med elevernes forældre om idræt? Tabellen angiver %. n 2011 = 334, n 2018 = 357.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
I høj grad	2	4	4	5	5
I nogen grad	27	29	48	45	44
I ringe grad	47	47	34	38	38
Slet ikke	23	20	14	12	13

Cirka halvdelen af idrætslærerne samarbejder med forældrene om idræt i høj grad (5 %) eller i nogen grad (44 %), hvor den anden halvdel slet ikke samarbejder med forældrene (13 %) eller gør det i ringe grad (38 %). Det er specielt idrætslærere for de mindre klasser, der ikke samarbejder med forældrene om idræt (tabel 37).

Andelen af idrætslærere i udskolingen, der samarbejder med forældrene om idræt i høj grad eller i nogen grad, er steget fra 29 % i 2011 (2% og 27%) til 50 % i 2018 (5 % og 45 %).

Ud over at forholde sig til hvor ofte idrætslærerne samarbejder med elevernes forældre omkring idræt, blev idrætslærerne også bedt om at angive, hvor vigtigt de vurderer dette samarbejde til at være.

Tabel 38. Hvor vigtigt vurderer du at samarbejdet med forældrene er? Tabellen angiver %. n 2011 = 334, n 2018 = 355.

	7.-9- klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Meget vigtigt	21	43	39	40	40
Noget vigtigt	45	36	41	38	38
Lidt vigtigt	23	18	20	21	21
Ikke vigtigt	10	2	1	1	1

Tabel 38 viser, at langt størstedelen af idrætslærerne mener, at samarbejdet med forældrene er meget vigtigt (40 %) eller noget vigtigt (38 %).

Der ses en lille stigning i andelen af idrætslærere, der mener samarbejdet er meget eller noget vigtigt fra 2011 (66 %) til 2018 (78 %).

15.5 FORMER FOR FORÆLDRESAMARBEJDE

Idrætslærerne blev bedt om at angive, hvor ofte de som idrætslærer deltager i forældremøder, skole-hjem samtaler eller til andre former for møder, hvor forældrene er til stede.

Tabel 39. Hvor ofte deltager du i din egenskab af idrætslærer til møder, hvor forældrene er til stede? Tabellen angiver %. n 2011 = 239-332, n 2018 = 359.

	7.-9. klasse 2011			1.-3. klasse 2018			4.-6. klasse 2018			7.-9. klasse 2018			I alt 2018		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
Forældremøder	16	19	65	11	16	73	16	21	62	23	22	56	20	21	60
Skole-hjem samtaler[3]	10	13	76	11	4	84	7	8	85	12	15	73	11	12	77
Andre former for møder *(Tilføjet i 2018)*				9	16	76	5	17	78	8	21	71	7	19	74

Høj = svarkategorierne "Altid" og "For det meste". Mel = svarkategorien "Nogen gange". Lav = svarkategorierne "Sjældent" og "Aldrig".

Tabel 39 viser, at den form for forældresamarbejde, der er mest udbredt, er idrætslærerens deltagelse i forældremøder, hvor 20 % af idrætslærerne i høj grad (altid eller for det meste) deltager. Det ses desuden, at deltagelsen heri er højere, jo ældre klassetrin man underviser i. 11 % af idrætslærerne deltager altid eller for det meste i skole-hjem samtaler, hvor 7 % altid eller for det meste deltager i andre former for møder.

Der er lidt flere idrætslærere i udskolingen, der altid eller for det meste deltager i forældremøder i 2018 (23 %) i forhold til 2011 (16 %).

En skoleleder belyser her, hvordan samarbejdet med forældrene oftest er bredere end blot et samarbejde i forhold til et enkelt fag.

> *"Samarbejdet med forældre tager jo sjældent udgangspunkt i et konkret fag […] Hvis vi inviterer til et samarbejde omkring, om der er nogle forældre, der har lyst til at komme ned og være med i hallen, vi har det her arrangement, vi mangler nogen hjælpere, så ville de helt sikkert være der."*
> (Skoleleder)

Dette kan være et bud på, hvorfor så få idrætslærere angiver at deltage i møder, hvor forældrene er til stede. Idrætslærerne blev i spørgeskemaet spurgt til, om de samarbejder med elevernes forældre igennem intranettet, via forældremøder, ved hjælp af informationsmateriale eller på andre måder.

[3] I 2011 blev dette formuleret som "konsultationer"

Tabel 40. Hvordan samarbejder du med elevernes forældre? Tabellen angiver %. n 2011 = 251, n 2018 = 307.

	7.-9. klasse	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
	2011	2018	2018	2018	2018
Intranet	67	86	70	82	79
Forældremøder	15	6	13	10	10
Informationsmateriale	10	3	9	6	6
Andet	9	6	9	3	5

Tabel 40 viser, at den platform idrætslærerne bruger til forældresamarbejdet, helt overvejende er intranettet (79 %), efterfulgt af forældremøder (10 %).

Andelen af respondenter, der anvender intranettet til forældresamarbejde, er statistisk signifikant højere (p = 0,004) blandt idrætslærere under 50 år (vises ikke i tabel).

Der er i 2018 flere idrætslærere i udskolingen, der anvender intranettet til samarbejdet med forældrene (82 %), set i forhold til 2011 (67 %).

15.6 OPSAMLING PÅ SAMARBEJDE

Idrætslærernes tværfaglige samarbejde i 2018 er faldet i forhold til 2011. 37 % af idrætslærerne har deltaget i et eller flere tværfaglige projekter i indeværende skoleår. Det samme billede ses i forhold til, hvorvidt idrætslærerne har gennemført et forløb, hvor hun/han har fungeret som både idrætslærer og lærer i et andet fag.

I forhold til samarbejdet med andre faggrupper samarbejdes der mest med den naturvidenskabelige faggruppe, efterfulgt af den humanistiske faggruppe og den praksis-musiske faggruppe. Færre udskolingslærere samarbejder i 2018 med den praksis-musiske faggruppe i forhold til i 2011.

De områder, idrætslærerne samarbejder mest med andre idrætslærere om, er ved planlægning af forløb i klassen, og der samarbejdes mindst om udviklingsprojekter i idræt. Samarbejdet omkring fagets status samt diskussion af fagdidaktik er steget fra 2011 til 2018.

Langt størstedelen af idrætslærerne har en idrætsfaggruppe på skolen. Af de kvalitative interviews er det fremkommet, at selv om man har en faggruppe, er det ikke i alle tilfælde, at den fungerer efter hensigten.
Samarbejdet mellem skolen og de lokale idrætsforeninger i udskolingen er svagt voksende fra 2011 til 2018. Det er især brug af gæstelærere, som idrætslærerne samarbejder med idrætsforeningerne om i 2018. Lærernes samarbejde med ungdomsuddannelserne er meget lavt og på samme niveau som i 2011.

Der er stort set ingen idrætslærere, der i høj grad samarbejder med forældrene omkring idræt. Idrætslærernes svar omkring forældresamarbejdet fordeler sig stort set ligeligt imellem i nogen grad og i ringe grad. Langt de fleste idrætslærere vurderer dog samarbejdet som meget eller noget vigtigt, men få idrætslærere deltager i møder med forældrene. Det er interessant, at data viser, at idrætslærerne samarbejder mest med forældrene på mellemtrinnet og i udskolingen, når det ligeledes er her, der opleves et større fravær blandt eleverne (jævnfør tabel 18 i kapitel 12). Det kan tyde på, at samarbejdet først kommer i gang, når problemet er der, frem for at tage fat i samarbejdet med forældrene tidligere.

16. IDRÆTSFAGETS FACILITETER OG REDSKABER

Kapitel 16 har fokus på nogle af de rammefaktorer, idrætsundervisning foregår i. Der er spurgt ind til følgende faktorer på skolen:

a) Indendørs og udendørs faciliteter, for eksempel hal, græsareal og omklædning
b) Idrætsredskaber, dvs. funktionelle læremidler som for eksempel ketsjere, bolde og nedspringsmåtter
c) Hjælperedskaber til kommunikation, dvs. funktionelle læremidler som for eksempel whiteboard/tavle og projektor
d) Hjælperedskaber til individuel bearbejdning, dvs. funktionelle læremidler som noteredskaber til elever.

I spørgeskemaet er der spurgt ind til, hvordan faktorerne understøtter en undervisning, der lever op til kravene i FM, eller i hvilken grad de er til stede i undervisningen indendørs som udendørs.

16.1 SKOLENS INDENDØRS OG UDENDØRS FACILITETER

Idrætslærerne har svaret på, i hvilken grad de vurderer, at skolens indendørs og udendørs faciliteter understøtter en idrætsundervisning, der kan leve op til kravene i FM.

Tabel 41. I hvilken grad vurderer du, at skolens indendørs faciliteter (fx haller, sale, omklædning) understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2014). Tabellen angiver %. n = 409.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	40	33	39	37
I nogen grad	44	46	42	43
I ringe grad	17	18	16	17
Slet ikke	0	2	3	2
Har ingen betydning for opfyldelsen af Fælles Mål (2014)	0	1	0	0

Tabel 42. I hvilken grad vurderer du, at skolens udendørs faciliteter (fx græsarealer, atletikarealer, boldbaner) understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2014). Tabellen angiver %. n = 409.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	29	15	20	20
I nogen grad	40	56	44	47
I ringe grad	29	26	29	28
Slet ikke	0	2	6	4
Har ingen betydning for opfyldelsen af Fælles Mål (2014)	2	1	1	1

Af tabel 41 ses, at 37 % af idrætslærerne vurderer, at *indendørs* faciliteter i høj grad understøtter undervisningen, mens 20 % vurderer, at *udendørs* faciliteter (tabel 42) i høj grad understøtter undervisningen mod at leve op til FM. Tilsvarende vurderer 19 %, at *indendørs* faciliteter i ringe grad (17 %) eller slet ikke (2 %) understøtter undervisningen, mens 32 % vurderer, at *udendørs* faciliteter i ringe grad (28 %) eller slet ikke

(4 %) understøtter undervisningen i at leve op til FM. Ud fra spørgeskemaundersøgelsen kan man konkludere, at idrætslærerne vurderer, at *indendørs* faciliteter i højere grad lever op til kravene i FM end *udendørs* faciliteter. Sammenlignes svarene fra 2018 med 2011 omkring indendørs og udendørs faciliteter, viser det sig, at idrætslærerne også i 2011 var mindst tilfredse med skolens udendørs faciliteter.

16.2 SKOLENS IDRÆTSREDSKABER

Også skolens idrætsredskaber er idrætslærerne blevet bedt om at vurdere.

Tabel 43. I hvilken grad vurderer du, at skolens idrætsredskaber (fx ketsjere, bolde, nedspringsmåtter) understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2014). Tabellen angiver %.
n = 409.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	19	16	22	20
I nogen grad	50	55	51	52
I ringe grad	29	28	24	26
Slet ikke	2	0	3	2
Har ingen betydning for opfyldelsen af Fælles Mål (2014)	0	1	0	0

Når der spørges ind til idrætsredskaber, og hvordan disse understøtter en undervisning, der lever op til FM (tabel 43), er der ingen lærere (0 %) der mener, at skolens idrætsredskaber ingen betydning har. Det vil sige, at idrætsredskaber anses som vigtige elementer i arbejdet med FM. 20 % af idrætslærerne svarer, at idrætsredskaberne i høj grad understøtter undervisning, der lever op til FM. Modsat svarer 28 % af idrætslærerne, at idrætsredskaberne i ringe grad (26 %) eller slet ikke (2 %) lever op til kravene i FM. Denne tabels svar afviger ikke væsentligt fra svarene i 2011.

16.3 HJÆLPEREDSKABER TIL KOMMUNIKATION INDENDØRS OG UDENDØRS

Idrætslærerne blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere tilstedeværelsen af en række hjælpemidler til kommunikation i idræt.

16.3.1 HJÆLPEMIDLER TIL KOMMUNIKATION INDENDØRS

Først blev der spurgt til de indendørs hjælpemidler til kommunikation i idræt i forhold til tilstedeværelsen af tavle/whiteboard i de idrætslige faglokaler.

Tabel 44. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine indendørs idrætslige faglokaler? – Tavle/whiteboard. Tabellen angiver %. n= 406.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	12	14	19	17
I nogen grad	14	17	18	18
I ringe grad	10	25	23	22
Slet ikke	63	44	40	44

Tabel 44 viser, at 63 % af idrætslærerne i indskolingen svarer, at tavle/whiteboard slet ikke er til stede, mens 40 % af idrætslærerne i udskolingen svarer, at tavle/whiteboard slet ikke er til stede. Forskellen er signifikant (p = 0,013).

Idrætslærerne blev også spurgt om tv-skærme, projektor og lærred er til stede indendørs i de idrætslige faglokaler.

Tabel 45. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine indendørs idrætslige faglokaler? – tv-skærme eller projektor og "lærred". Tabellen angiver %. n= 406.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	14	13	18	16
I nogen grad	14	25	24	23
I ringe grad	10	17	19	17
Slet ikke	61	46	39	43

61 % af idrætslærerne i indskolingen svarer, at tv-skærme, projektor og lærred slet ikke er til stede, mens 39 % af idrætslærerne i udskolingen svarer disse ting slet ikke er til stede. Også her er forskellen signifikant (p = 0,014).

Den signifikante forskel på tilstedeværelsen af hjælperedskaber til kommunikation mellem idrætslærere i indskoling og udskoling henleder opmærksomheden på, om idrætslærerne i indskolingen bruger de samme undervisningslokaler som andre idrætslærere. En anden tolkning kunne også være om idrætslærerne i indskolingen i samme grad som idrætslærerne i udskolingen er opmærksomme på hjælperedskaber til kommunikation indendørs.

I interviews efterlyser en del idrætslærerne hjælpemidler til kommunikation:

> *"Altså som rent praktisk redskab der, så kunne jeg godt bruge en projektor i hallen."* (Idrætslærer)

16.3.2 HJÆLPEMIDLER TIL KOMMUNIKATION UDENDØRS

Også de udendørs hjælpemidler til kommunikation i idræt blev idrætslærerne bedt om at vurdere i forhold til tilstedeværelsen af tavle/whiteboard samt tv-skærme, projektor og lærred.

Tabel 46. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine udendørs idrætslige faglokaler? – Tavle/whiteboard. Tabellen angiver %. n = 401.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	4	3	4	4
I nogen grad	6	9	7	8
I ringe grad	2	15	15	14
Slet ikke	88	73	73	75

Tabel 47. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine udendørs idrætslige faglokaler? – tv-skærme, projektor og lærred. Tabellen angiver %. n= 401.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	4	4	5	5
I nogen grad	4	6	6	6
I ringe grad	4	16	14	14
Slet ikke	88	74	75	76

Tabellerne 46 og 47 viser, at en stor del (75 % og 76 %) af idrætslærerne svarer, at hjælpemidler til kommunikation slet ikke er til stede udendørs. Svarene i de fire tabeller i afsnit 16.3 viser som forventet, at hjælperedskaber til kommunikation generelt er mindre til stede udendørs end indendørs.

16.4 HJÆLPEREDSKABER TIL INDIVIDUEL BEARBEJDNING

Idrætslærerne blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere tilstedeværelsen af noteredskaber til eleverne henholdsvis indendørs og udendørs. Svarene i tabel 48 og 49 viser, hvorvidt noteredskaber er til stede indendørs og udendørs.

Tabel 48. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine indendørs idrætslige faglokaler? – noteredskaber til eleverne (fx små flytbare whiteboards, papir og blyant) Tabellen angiver %. n= 406.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	8	12	18	15
I nogen grad	22	25	31	28
I ringe grad	16	23	23	22
Slet ikke	53	41	28	35

Tabel 49. I hvilken grad er nedenstående didaktiske faciliteter/redskaber til stede i dine udendørs idrætslige faglokaler? – noteredskaber til eleverne (fx små flytbare whiteboards, papir og blyant) Tabellen angiver %. n = 401.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
I høj grad	4	5	10	8
I nogen grad	21	21	25	23
I ringe grad	15	21	25	23
Slet ikke	60	53	39	46

Af tabel 48 fremgår det, at indendørs er noteredskaber til stede i høj grad (15 %) eller i nogen grad (28 %), mens tabel 49 viser, at noteredskaber udendørs er til stede i høj grad (8 %) eller i nogen grad (23 %). Samlet fremgår det af svarene, at noteredskaber i højere grad er til stede indendørs.

Flere indskolingslærere end mellemtrinslærere og flere mellemtrinslærere end udskolingslærere mener slet ikke, at noteredskaber er til stede. Det gælder både indendørs og udendørs. Det betyder, at forekomsten af noteredskaber i idrætsundervisning stiger med skolealderen, så udskolingslærere medbringer i højere grad

noteredskaber til eleverne end mellemtrinslærere og indskolingslærere. Forskellen mellem indskolingslærere og udskolingslærere, der svarer slet ikke, er signifikant både indendørs (p<0,001) og udendørs (0,005).

16.5 OPSAMLING PÅ FACILITETER OG REDSKABER

I dette kapitel har fokus været på nogle af de rammefaktorer, idrætsundervisningen foregår i. Idrætslærerne svarer, at de vurderer, at indendørs faciliteter i højere grad end udendørs faciliteter lever op til FM, og at idrætsredskaber anses som vigtige elementer i arbejdet med FM. Hjælpemidler til kommunikation er mere til stede indendørs end udendørs.

Når idrætslærerne skal angive i hvilken grad hjælpemidler til kommunikation er til stede indendørs, bemærkes det, at udskolingslærere svarer, at hjælpemidlerne er til stede i signifikant højere grad, end indskolingslærere svarer. Endelig er hjælpemidler til individuel bearbejdning (noteredskaber) mere til stede indendørs end udendørs, og udskolingslærere medbringer i højere grad end andre idrætslærere noteredskaber til undervisningen. At der er signifikant forskel mellem indskolingslærere og udskolingslærere i forhold til brugen af hjælpemidler, kan måske forklares ud fra tidsperspektivet, idet det må formodes, at elever i indskolingen bruger længere tid på at skulle notere noget på skrift end ældre elever. En anden forklaring kan også være, at lærere i indskolingen er mindre opmærksomme på at arbejde med ordkendskab/sprog og skriftsprog, jævnfør tabel 12 eller tabel 50, hvor der er mindre fokus i indskoling sammenlignet med udskolingen.

17. IDRÆTSFAGETS TEORETISKE DIMENSION

Dette kapitel har fokus på fagets teoretiske dimension, herunder idrætslærerens prioritering af refleksive læreprocesser og brug af fagsprog og didaktiske læremidler. Fagsproget understøttes via arbejdet med idrætsfagets teoretiske dimension. I både FM og idrætsprøven indgår fagsprog og idrætsfaglig viden. Den teoretiske dimension omfatter både, når teori er integreret i den praktiske idrætsundervisning (for eksempel i timeouts), eller når teori er adskilt fra den praktiske idrætsundervisning (for eksempel som oplæg i et teorilokale).

Didaktiske læremidler er produceret med undervisning for øje, og udtrykker derfor, at producenten har truffet didaktiske valg. Didaktiske læremidler kan henvende sig til både elever og lærere. Når der i dette kapitel omtales didaktiske læremidler, så menes der didaktiske læremidler til eleverne.

Hvor der i kapitel 16 blev spurgt ind til *tilstedeværelsen* af faciliteter, idrætsredskaber og hjælperedskaber, spørges der i dette kapitel ind til *anvendelse* af hjælperedskaber, didaktiske læremidler og refleksive læreprocesser. Der er således spurgt ind til:

a) Idrætslærernes anvendelse af hjælperedskaber til kommunikation og individuel bearbejdning, der understøtter brug af fagord og begreber (for eksempel whiteboard/tavle, noteredskaber, projektor)
b) Idrætslærernes anvendelse af didaktiske læremidler (dvs. didaktiserede analoge/digitale lærebøger, modeller og plakater/duge)
c) Idrætslærernes anvendelse af refleksive læreprocesser (for eksempel samtaler og refleksioner under timeouts, opstart og afrunding af idrætsundervisningen).

17.1 IDRÆTSLÆRERNES ANVENDELSE AF HJÆLPEREDSKABER

Idrætslærerne blev først spurgt om deres anvendelse af tavle/whiteboard, tv-skærme/projektor og lærred samt noteredskaber til eleverne.

Tabel 50. I hvilken grad anvender du nedenstående redskaber og faciliteter for at synliggøre idrætsfagets teoretiske dimension for eleverne (vidensmål)? Tabellen angiver %. n = 395.

	1.-3. klasse			4.-6. klasse			7.-9. klasse			I alt		
	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav	Høj	Mel	Lav
Tavle/whiteboard	0	25	75	12	30	58	22	44	34	16	38	46
Tv-skærme eller projektor og "lærred"	0	17	83	10	33	57	20	43	38	15	37	49
Noteredskaber til elever (fx små whiteboards, papir og blyant)	2	15	84	7	30	63	16	46	38	11	38	51

Høj = svarkategorien "I høj grad". Mel = svarkategorien "I nogen grad". Lav = svarkategorierne "I ringe grad" og "Slet ikke".

Tabel 50 viser, at 25 % af indskolingslærerne i nogen grad og 0 % i høj grad anvender tavle/whiteboards til at synliggøre teori i idræt. 42 % af mellemtrinslærerne (12 % i høj grad og 30 % i nogen grad), mens 66 % af udskolingslærere (22 % i høj grad og 44 % i nogen grad) anvender tavle/whiteboards til at synliggøre teori i idræt. Svarene viser, at der fra indskoling til mellemtrin til udskoling sker en øget anvendelse af tavle/whiteboard. Det samme mønster ses i forhold til anvendelsen af tv-skærme eller projektor og lærred samt anvendelsen af noteredskaber til eleverne.

Det fremgår af svarene i tabel 50, at anvendelsesgraden af disse tre former for redskaber og faciliteter er stigende i takt med klassetrinnet, der undervises på, hvilket hænger godt sammen med, at det også er på de ældste klassetrin, forekomsten af hjælperedskaber til kommunikation er højest (se kapitel 16). Til svarkategorierne slet ikke svarer signifikant flere udskolingslærere end indskolingslærere ($p < 0,001$), at de anvender hjælperedskaber til kommunikation.

I udskolingen, hvor flest idrætslærere bruger hjælperedskaber til kommunikation og individuel bearbejdning, er der over en tredjedel af idrætslærerne (34-38 %), der svarer, de slet ikke eller i ringe grad bruger hjælperedskaber (tabel 50). Ved interviewene gives udtryk for flere forklaringsmuligheder.

> *"Det ville være federe, hvis vi havde en projektor dernede, at vi lige kunne samle: "Prøv lige at se her, vi skal ud og øve den her bevægelse nu, det er de og de muskelgrupper der er i spil, og vi arbejder sådan og sådan, nu går i ud i nogle værksteder og arbejder videre med det"."* (Idrætslærer)

> *"Det* [at inddrage teori] *hænger jo ikke rigtig sammen med rummet".* (Idrætslærer)

Ovenstående citater viser, hvordan idrætslærerne ofte peger på de fysiske rammer som en barriere for at integrere fagets teoretiske side i idrætstimerne.

Idrætslærerne blev også spurgt om, hvor den teoretiske del af undervisningen foregår.

Tabel 51. Hvor foregår den teoretiske del af undervisningen primært i din undervisning? (sæt gerne flere krydser). Tabellen angiver %. n = 380.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Hal	68	74	76	75
Gymnastiksal	45	57	65	60
Skolegård	15	16	11	13
Atletikstadion	21	20	25	23
Græsplæne/boldbane	62	69	67	67
Udeareal/skov	34	31	29	30
Teorilokale	13	26	46	36
Jeg anvender ikke teori	17	3	0	3
Andre steder	13	15	18	16

Tabel 51 viser, at den teoretiske del af undervisningen foregår i mange forskellige undervisningsrum, men oftest i hallen (75 %), på græsplæne/boldbane (67 %) og i gymnastiksalen (60 %). I svarkategorien "Jeg anvender ikke teori" ses en forskel mellem indskolingslærerne (17 %), mellemtrin (3 %) og udskolingslærerne (0 %). Af denne svarkategori kan desuden tolkes, at idrætslærerne generelt vurderer, at de inddrager teori i idrætsundervisningen, især på mellemtrinnet og udskolingen.

I spørgeskemaundersøgelsen er der spurgt ind til, i hvilket omfang hjælperedskaber til kommunikation (whiteboard/tavle, projektor, tv-skærme) er til stede, og her svarer henholdsvis 75 % og 76 % af alle

idrætslærerne (se tabel 46 og tabel 47 kapitel 16), at hjælperedskaberne ikke er til stede udendørs. Det bemærkes ud fra tabel 51, at 67 % af alle idrætslærere angiver, at de inddrager teori på græsplæne/boldbane. Når hjælperedskaber til kommunikation i mindre grad er til stede udendørs, men 67 % af idrætslærerne alligevel inddrager teori på græsplæne/boldbane, peger det på, at der kan teoriinddrages på andre måder end med de nævnte hjælperedskaber til kommunikation. Det bemærkes også af tabel 51, at teori inddrages af færre idrætslærere i skolegårde (13 %), på atletikstadion (23 %) og på andre udearealer/i skov (30 %).

Nedenstående interviewudsagn peger på, at fagets undervisningsrum besværliggør anvendelse af hjælperedskaber til kommunikation og til individuel bearbejdning.

Det første interviewudsagn henviser til udfordringer ved at inddrage teori udendørs.

> *"Tillykke med at I sidder med jeres idrætstøj på, men den første halve time er I her* [indendørs]*, og så laver vi lige teorien her, fordi så er man også fri for, at der er nogen der skal træde en over tæerne, man er fri for at det hele blæser af hekkenfeldt til* [udendørs]." (Idrætslærer)

En del idrætslærere udtrykker i tabel 51, at de løser udfordringerne ved at bruge andre undervisningsrum. Dette blev bekræftet i interviews, hvor der blev givet udtryk for, at undervisningen ofte starter i ét lokale for derefter at flytte lokation til eksempelvis hallen.

> *"Grunden til at vi starter deroppe* [i undervisningslokalet] *tit er, at vi ikke har digitale undervisningsmidler dernede* [i hallen]*. Hvis vi lige skal se en video, eller vi tegne på en eller anden bevægelse, eller bevægelsesanalyse, så bliver vi nødt til at have video vi kan stoppe og pause og sådan. Det gør det udfordrende at skulle gøre dernede. Når de kommer derned bliver vi nødt til at henvise noget vi lige har snakket om eller noget vi lige har læst for at hænge teorien op på praksis"* (Idrætslærer)

Både tabel 51 og citatet indikerer, at teori både kan foregå adskilt fra den praktiske idrætsundervisning (teorilokale) og foregå i undervisningsrum, hvor den praktiske idrætsundervisning sker (for eksempel hal, gymnastiksal, græsplæne/boldbane). I forhold til anvendelse af teorilokale ses en progression henover skoleforløbet, da 13 % af indskolingslærerne, 26 % af mellemtrins lærerne og 46 % af udskolingslærerne gør brug af dette.

En skoleleder udtrykker:

> *"Jeg gad da godt have et faglokale eksempelvis, som var møntet på idræt."* (Skoleleder)

Citatet udtrykker, at idrætsfagets undervisningsrum (for eksempel hal, skov, gymnastiksal) ikke opfattes som faglokaler.

17.2 ANVENDELSE AF DIDAKTISKE LÆREMIDLER

I dette afsnit beskrives idrætslærernes anvendelse af didaktiske læremidler.

Tabel 52. Har din skole didaktiske læremidler til eleverne? Tabellen angiver %. n = 393.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Ja	45	58	76	67
Nej	55	42	25	33

Tabel 52 viser, at særligt udskolingslærere (76 %) anvender didaktiske læremidler til eleverne (det vil sige læremidler, hvor elever kan anskue teori, for eksempel didaktiske plakater og lærebøger). Anvendelsen af didaktiske læremidler til eleverne er signifikant højere ($p < 0{,}001$) for udskolingslærere.

Idrætslærerne blev også spurgt, hvor ofte de anvender didaktiske læremidler.

Tabel 53. Hvor ofte anvender du didaktiske læremidler til eleverne i din undervisning? Tabellen angiver %. n = 390.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Altid	2	1	11	7
I næsten alle forløb	4	16	40	29
Flere gange henover året	30	38	39	37
1-2 gange om året	21	31	7	16
Aldrig	43	13	3	11

Tabel 53 viser, at 51 % af udskolingslærere svarer, de altid (11 %) eller i næsten alle forløb (40 %) anvender didaktiske læremidler til eleverne, mens det for indskolings- og mellemtrinslærere er mindre udbredt. Dette kan hænge sammen med, at der eksisterer flere didaktiske læremidler til udskolingen. 36 % af alle idrætslærere anvender altid (7 %) eller i næsten alle forløb (29 %) didaktiske læremidler til eleverne. Med fagets vidensmål in mente kan det fremstå som forholdsvis få, særligt i indskoling og mellemtrin.

I interviewene gives flere mulige forklaringer på, hvorfor nogle idrætslærere ikke anvender didaktiske læremidler:

> *"Men det kunne være helt vildt dejligt med en analog bog."* (Idrætslærer)

> *"Ja, det tænker jeg faktisk også godt det kunne, det kunne være fedt."* (Idrætslærer)

Ovenstående to udsagn tyder på, at enten kan kendskabet til, at der findes didaktiske lærebøger til eleverne i faget, udbredes, eller også har disse lærere ikke adgang til de eksisterende bøger. Desuden er der kontante meninger om, hvorvidt elevers forforståelse af idrætsfaget vil give modstand i arbejdet med didaktiske lærebøger:

> *"Hvis man præsenterede dem for en bog, så ville de eksplodere."* (Idrætslærer)

Af interviews fremgår det, at didaktiske lærebøger også kan støtte idrætslærerne i arbejdet med den teoretiske dimension:

"Jeg tror det ville være nemmere for en, altså som underviser, at sikre, at vi får brugt [didaktiske lærebøger]*, at de får noget teori".* (Idrætslærer)

Det fremgår af både spørgeskemaundersøgelsen og af interviews, at ud over lærebøger er andre didaktiske læremidler som digitale undervisningsportaler og analoge didaktiske plakater også en vigtig støtte i arbejdet med fagets teoretiske dimension.

"De store internetbaserede portaler har så meget, så det er faktisk rigtig svært at sortere i og lige finde frem til. Så skulle man næsten gå ind og køre målrettet efter en årsplan, men det kan man så heller ikke, fordi det forudsætter nogle bestemte faciliteter, så man kan kun lige sådan få inspiration." (Idrætslærer)

Ovenstående interviewudsagn og andre lignende peger på, at der endnu er et stykke arbejde i at finde frem til og tilpasse didaktiske læremidler til eleverne.

17.3 ANVENDELSE AF REFLEKSIVE LÆREPROCESSER

I dette afsnit beskrives idrætslærernes anvendelse af refleksive læreprocesser. Tabel 54 viser idrætslærernes svar over den samlede tid, de bruger per undervisningsgang til sproglige refleksive læreprocesser.

Tabel 54. I hvilket omfang prioriterer du refleksive læreprocesser (fagets sproglige dimension) i undervisningen – via samtaler og refleksioner i timeouts, timens introduktion og afrunding? Tabellen angiver %. n = 382.

	1.-3. klasse	4.-6. klasse	7.-9. klasse	I alt
Aldrig/næsten aldrig	11	8	4	6
1-5 minutter pr. gang	53	35	21	29
5-10 minutter pr. gang	19	38	45	40
10-15 minutter pr. gang	15	15	26	22
Over 15 minutter pr. gang	2	4	5	4

Af tabel 54 fremgår det, at den samlede tid, som idrætslærerne anvender til refleksive læreprocesser, er stigende med skolealderen. Eksempelvis bruger 64 % af indskolingslærere højst 5 minutter per undervisningsgang (11 % og 53 %), mens tallene for mellemtrinslærere og udskolingslærere er henholdsvis 43 % (8 % og 35 %) og 25 % (4 % og 21 %).

Af interviewene fremgår det, at de refleksive læreprocesser især er noget, som foregår i starten af timen.

17.4 FORSTÅELSEN AF TEORI

I interviewene gives en del eksempler på, hvilken type teori, der anvendes. Idrætslærerne udtaler: "*Opvarmningsprogram, anatomi, muskelmand, kondition, idræt med biologi, regler for softball, boldspilstyper, duge fra dansk skoleidræt".* Det vurderes, at eksemplerne primært udgør teori inden for kompetenceområdet "alsidig idrætsudøvelse" (for eksempel regler for softball og boldspilstyper) og inden for kompetenceområdet "krop, træning og trivsel" (for eksempel muskelmand, anatomi, kondition). I SPIF-11 er teori i følge lærerne fysiologi og anatomi. Det peger på, at teoriforståelsen i idræt ikke har ændret sig væsentligt til også at rumme teoretiske elementer af samfundsfaglig eller humanistisk karakter.

17.5 OPSAMLING PÅ IDRÆTSFAGETS TEORETISKE DIMENSION

I SPIF-11 blev fagets teoretiske dimension belyst i form af interview. Her fremgik det, at elevers oplevelse af glæde og at være i bevægelse, står i kontrast til at teoretisere undervisningen. Idrætslærerne i udskolingen svarede dengang, at de prioriterede den praktiske side af faget. Data og interviews i SPIF-18 viser, at den opfattelse har rykket sig i udskolingen. De fleste udskolingslærere anvender i dag hjælpemidler til kommunikation og didaktiske læremidler til eleverne, og de prioriterer refleksive læreprocesser og noteredskaber højere end indskolings- og mellemtrinnets idrætslærere. Det udtrykker, at faget med hensyn til idrætslærernes syn på fagets teoretiske dimension forandrer sig i udskolingen. Datagrundlaget kan dog ikke vise, at teoriforståelsen i idrætsfaget har ændret sig væsentligt.

18. EFTERUDDANNELSE

Kapitel 18 omhandler efteruddannelse. Efteruddannelse af idrætslærerne kan foregå på mange forskellige måder. Mange kommunale forvaltninger arrangerer forløb for idrætslærerne, professionshøjskolerne udbyder både diplomuddannelser rettet imod idræt og bevægelse og andre tilbud, ligesom der er andre private og offentlige tilbud om efteruddannelse. Dette kapitel beskriver idrætslærernes egen vurdering af behovet for efteruddannelse.

Det skal bemærkes, at 82 % af respondenterne havde en læreruddannelse med idræt som linjefag (hvilket i 2004 lå på 54 % og i 2011 på 81 %).

18.1 GENERELT BEHOV FOR EFTERUDDANNELSE

I lighed med de tidligere rapporter er respondenterne blevet bedt om at vurdere behovet for efteruddannelse på henholdsvis "det faglige niveau" og på "det pædagogiske niveau".

Tabel 55. På hvilke områder har du generelt behov for efteruddannelse i idræt? Tabellen angiver %. n 2011 = 324-328, n 2018 = 344.

	2011		2018	
	Faglige niveau	Pædagogiske niveau	Faglige niveau	Pædagogiske niveau
Har stort behov	13	9	11	6
Har noget behov	46	29	45	35
Har mindre behov	30	42	25	33
Har ikke behov	8	15	12	19
Har ikke overvejet	3	4	7	5

Tabel 55 viser, at idrætslærerne vurderer, at behovet for efteruddannelse på det faglige niveau er højere end behovet for efteruddannelse på det pædagogiske niveau. Et mønster der er identisk med data fra 2011. Der var ingen nævneværdig forskel på svarene fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling.

18.2 SPECIFIKKE EFTERUDDANNELSESOMRÅDER

Idrætslærerne har i spørgeskemaet vurderet, hvilke specifikke områder de har behov for efteruddannelse indenfor.

Tabel 56. På hvilke specifikke faglige områder har du behov for efteruddannelse i idræt? Tabellen angiver %. n = 349.

	Lav	Mel	Høj
Dans og udtryk	28	38	29
Redskabsaktiviteter	36	40	19
Vandaktiviteter/natur-og udeliv	43	29	15
Kropsbasis	54	32	10
Idrætten i samfundet	57	25	9
Løb, spring og kast	60	27	8
Ordkendskab/sprog og skriftsprog	60	24	7
Krop og identitet	56	29	6
Normer og værdier	61	23	6
Samarbejde og ansvar	67	20	5
Fysisk aktivitet/fysisk træning	70	20	5
Boldbasis og boldspil	73	17	5
Krop og trivsel/sundhed og trivsel	64	24	4

Høj = svarkategorien "Har stort behov". Mel = svarkategorien "Har noget behov". Lav = svarkategorierne "Har mindre behov" og "Har ikke behov".

Tabel 56 er rangeret således, at de svar, hvor flest respondenter har svaret i høj grad, står øverst i tabellen. Tabellen viser, at især på områderne "dans og udtryk" og "redskabsaktiviteter" er der behov for efteruddannelse. Der var ingen nævneværdig forskel på svarene fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling. Da de relevante indholdsområder har ændret sig siden de tidligere rapporter, er en direkte sammenligning ikke mulig.

Idrætslærerne blev også spurgt om, hvilke specifikke pædagogiske områder, de havde behov for efteruddannelse på.

Tabel 57. På hvilke specifikke pædagogiske områder har du behov for efteruddannelse i idræt? Tabellen angiver %. n = 349.

	Lav	Mel	Høj
Undervisning af børn med særlige behov	36	34	22
Metoder til integration af praksis og teori	41	40	14
Ideer til idræt i tværfaglige sammenhænge	34	43	16
Evaluering af idrætstimer	51	34	10
Fagdidaktik generelt i idræt	52	35	8
Metoder til undervisning i idræt	54	34	7

Høj = svarkategorien "Har stort behov". Mel = svarkategorien "Har noget behov". Lav = svarkategorierne "Har mindre behov" og "Har ikke behov".

Tabel 57 viser, at især på områderne "undervisning af børn med særlige behov" og "metoder til integration af praksis og teori" er der behov for efteruddannelse. Der var ingen nævneværdig forskel på svarene fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling. Da de relevante indholdsområder har ændret sig siden de tidligere rapporter, er en direkte sammenligning ikke mulig.

I interviewene er lederne blevet spurgt til, hvordan de prioriterer efteruddannelse af idrætslærerne, og hvilken form efteruddannelsen har. Lederne beskriver, at efteruddannelsen i idræt prioriteres på samme

niveau som andre fag, og at formen dækker både inspirationsdage, undervisningsmaterialer og kursusforløb via samarbejder med professionshøjskoler, nationale idrætsforbund og Dansk Skoleidræt.

> *"Prioriterer I efteruddannelse i idræt på linje med andre fag?"* (Interviewer)
>
> *"Altså det er slet ikke noget med at det bliver prioriteret ned, … slet ikke […] Og specielt herefter prøvefaget, jamen så har vi jo haft alle mulige afsted, for det skulle heller ikke hedde sig, at man ikke følte at man var klædt på"* (Skoleleder)

18.3 OPSAMLING PÅ EFTERUDDANNELSE

Idrætslærerne vurderer, at behovet for efteruddannelse på det faglige niveau er højere end behovet for efteruddannelse på det pædagogiske niveau. På det faglige niveau er det især på områderne "dans og udtryk" og "redskabsaktiviteter", hvor lærerne vurderer, der er behov for efteruddannelse. På det pædagogiske niveau er det især områderne "undervisning af børn med særlige behov" og "metoder til integration af praksis og teori", der er behov for efteruddannelse.

19. LITTERATURLISTE

Bertelsen, K., Bruun, T. H., & Paustian, P. (2016). *Et ministerielt perspektiv på 9. klasse prøven i idræt* Forsknings- & Innovationscenter for Idræt, Bevægelse & Læring.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2017). *Research methods in education* (Eighth edition). London: Routledge.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2004). *Idræt i folkeskolen.* København.

Kommunernes Landsforening (2013). Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, RadikaleVenstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen. Sidst lokaliseret: https://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_62271/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

Oxford Research. (2017). *Bevægelse i skoledagen 2017*. Nyborg: Dansk Skoleidræt

Styrelsen for undervisning og kvalitet. *Vejledning til folkeskolens prøver i faget idræt*. (2018). Sidst lokaliseret: https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/forberedelse/proevevejledninger

Undervisningsministeriet. *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen* (2017). Sidst lokaliseret: https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=196651

von Seelen, J., & Munk, M. (2012). Status på Idrætsfaget - 2011. Haderslev: KOSMOS.